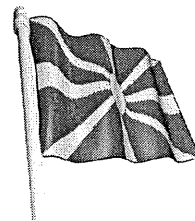

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
ОПШТИНА ДЕМИР ХИСАР

ПРОЦЕНКА

на загрозеност од природни непогоди и други несреќи

на општина Демир Хисар

(Ажурирана во февруари 2018)

Демир Хисар – февруари, 2018 год.

Врз основа на член 10, 11 став 3 како и член 13 став 1 од Законот за заштита и спасување (Службен весник на РМ бр.93/12 (пречистен текст), 41/14, 129/15, 71/16 и 106/16) година, Советот на општина Демир Хисар ја донесе следната:

О Д Л У К А

За ажурирање на Проценката на загроеност од природни непогоди и други несреќи, како и Плановите за заштита и спасување на општина Демир Хисар

Член 1

Се ажурираат Проценката на загроеност од природни непогоди и други несреќи како и Плановите за заштита и спасување на општина Демир Хисар и тоа деловите за заштита и спасување од пожари, поплави, прва медицинска помош и згрижување и евакуација.

Член 2

Со ажурираните Проценка и Планови ќе ракува лицето Игор Дамјаноски, вработен во општина Демир Хисар.

Член 3

Проценката и Плановите како и истите ажурирани, се чуваат во просториите на општина Демир Хисар во канцеларијата на ракувачот со Проценката и Плановите.

Член 4

Ажурираните Проценка и Планови влегуваат во сила од денот на неговото донесување.

Во иднина истите ќе се ажурираат од страна на ракувачот по потреба, без дополнителна одлука на советот на општина Демир Хисар.

17-196/6
Бр. 20.02 2018
Демир Хисар

Совет на општина Демир Хисар

Претседател
Благоја Станојовски

В О В Е Д

Природните непогоди и другите несреќи од поголеми размери кои ја зафатиле Р. Македонија, негативно се одразиле и врз севкупните состојби на територијата на општина Демир Хисар. Поголеми природни непогоди кои предизвикале поголеми или помали штети во стопанството, индустријата и инфраструктурата се поплавите во 1979, 2009, 2013 и 2016 година, големата суша во 1993 година, земјотресите во 1994, 2012 и 2016 година, поплавите во 2005, 2009, 2013, 2015 и 2016 година, големите шумски пожари во 2007 година, градот во 2011, 2014, 2016 и 2017 година, како и други непогоди и несреќи.

Сите овие несреќи настанати во изминатиот период пред се биле последица на дејствувањето на природни сили и ја наметнаа потребата за изработка на Проценка за загроеност на територијата на општината од природни непогоди и други несреќи со цел утврдување на можните опасности кои би ги предизвикале непогодите и другите несреќи, претпоставки на нивното можно еволуирање во текот на нивното дејствување, последиците кои би можеле да бидат предизвикани од истите како и мерките кои треба да се превземат за ублажување или елиминирање на евентуалните последици.

Бидејќи природните непогоди се се почести и со поголем интензитет се наметнува потребата од целосно и сеопфатно согледување на севкупните состојби во областа на заштита и спасување на населението и материјалните добра со цел превземање на превентивни мерки за заштита и спасување, подготовка и обучување на организираните сили на заштита и спасување и останатите субјекти како и брзо и ефикасно отстранување на последиците предизвикани од природни непогоди и други поголеми несреќи.

Со Законот за заштита и спасување утврдени се мерките за заштита и спасување при што е дефинирано местото, улогата и задачите на сите чинители во подготовката и извршување на активностите од областа на заштитата и спасувањето на населението и материјалните добра. За намалување на опасностите односно ублажување или целосно елиминирање на евентуално настанатите последици неопходен е сериозен пристап на сите субјекти во планирањето, подготвувањето и спроведувањето на мерките за заштита и спасување кои делуваат на територијата на општина Демир Хисар.

I. Општи карактеристики на територијата на општината Демир Хисар

1. Географска положба и големина на територијата

Општината Демир Хисар зафаќа површина од 473 km² или 1,3 % од вкупната површина на Р. Македонија. Сместена е во југозападна Македонија помеѓу западната магистрала (Скопје – Кичево – Охрид) и Пелагониската Котлина, во горниот тек на Црна Река.

Како административна целина општината Демир Хисар од северната страна се граничи со општината Кичево, од запад со Ресен и Охрид, од исток со Крушево, а од југ со општината Битола.

2. Релјефна структура

Поголемиот дел од општината е ридско – планински испресечен со помали и поголеми котлини отворени по течението на Црна Река која поминува низ средишниот дел на општината.

Поважни планински масиви се: Ставраково со 1000 m надморска височина (во централниот дел), Илинска, Плакенска и Бигла Планина со висина и до 1500 m (на запад) како и Голак, Долги Рид, Старец и други помали ридско – планински подрачја (на источната граница).

Помали и поголеми котлини се протегаат по средината на територијата на општината и регионалниот патен правец Битола – Кичево како и по течението на Боишка Река.

Поголемиот дел од територијата на општината е пошумен. Вкупната површина под државни шуми изнесува околу 31778 km² од кои 24830 km² се обраснати со високи шуми, а околу 6900 km² е необрасната површина. Најзастапен е дабот со (68 %), буката (со 20%), борот (со 10 %) и други видови (со 2 %).

Земјиштето во општината Демир Хисар се карактеризира со висок степен на испрекинатост во однос на географскиот и орографскиот фактор. Поголемиот дел од општината е ридско – планински со помали или поголеми котлини по течението на Црна Река и нејзините притоки.

Сите населени места се поврзани со локални патишта, кои се во релативно добра состојба. Географската лоцираност на општината и земјиштето овозможува населението да се занимава со поледелство, сточарство, шумско стопанство и рударство, како и одгледување на градинарски и индустриски култури.

3. Клима

Климатските услови во општина Демир Хисар се одликуваат со умерена до изразито континентална клима и препознатливи четири годишни времиња со студени зими и жешки лета. Температурите во зима понекогаш се спуштаат на – 25 °C и повеќе а во летниот период достигнува и до + 35 °C и повеќе додека средната годишна температура се движи околу 10 до 12°C.

Ваквите климатски услови овозможуваат одгледување на градинарски и индустриски култури, формирање на овошни насади со вишни, одгледување на печурки и развој на пчеларството.

Снегот обично го има од декември до крајот на март, дебелината на снежната покривка изнесува околу 60 cm во котлините и над 1 m во ридско – планинските предели.

Врнежи од дожд најмногу има во пролетниот и есенскиот дел, а најобилни се во месеците април и мај. Просечно во текот на годината на подрачјето на општината паѓаат од 380 – 580 mm на метар квадратенводен талог. Карактеристично е дека во последните години брзото топење на снегот и обилните дождови предизвикаа излевање на водата од речните корита на Црна Река и нејзините притоки и поплава на поголеми површини обработливо земјиште.

На подрачјето на општината силни ветрови нема а присутни се променливи ветрови со послаб интензитет и тоа по течението на реката Црна, Боишка Река, Стара Река и Голема Река.

4. Хидрографска мрежа

Територијата на општината Демир Хисар е богата со водени ресурси низ неа течат реките: Црна Река која извира во с. Железнац до с. Бучин во должина од 30 km, Обедничница (Стара Река) од с.Смилево до с.Граиште, Боишка Река од с.Боишта од с.Жван, Голема Река од с.Зашле од с.Доленци, Река Жаба од с.Растојца до с.Прибилци, Журешница од с.Журче до с.Прибилци и други помали водотеци. Сите овие реки се вливаат во Црна Река.

Исто така има и три вештачки акумулации – езера: две над с.Суводол со капацитет од 165 000 m³ вода и едно североисточно од с.Стругово со капацитет од 140 000 m³ вода.

Подрачјето на општината е богато со извори особено во планинските масиви на западната граница со капацитет од околу 2.000.000 l/s како и со подземни води посебно во долен Демир Хисар, каде што во населените места се изградени околу 700 бунари. Исто така треба да се истакне дека скоро во сите населени места во општината има изградено водоводна мрежа.

5. Население и населби

Во општината Демир Хисар живеат 9497 жители или 0.53% од вкупното население во Р. Македонија. Населението живее во 41 населено место и тоа во една градска населба и 40 селски населби со околу 2987 домаќинства. Поголеми населени места покрај населбата Демир Хисар со над 1000 жители се селата Слечче и Сопотница но има населени места кои се целосно напуштени или живеат сосема мал број на жители кои се во подминати години.

Структурата на вкупното население според изнесувањето за националната припадност е сладна: Македонци 9179 или 96,65 % ; Албанци 232 или 2,44 %; Турци 35 или 0,37 % ; Роми 11 или 0,12 %; Власи 7 или 0,07 %; Срби 13 или 0,14 %; Бошњаци 2 или 0,02 % и останати 18 или 0,19 %. Густината на населението е 20 жители на 1km², а стапката на природен прираст е негативна и изнесува – 4,6%. Доколку економската состојба на животниот стандард на населението не се подобри се очекува и понатаму бројот на населението да се намалува. Ова се податоци од последниот попис на населението во 2002 година.

6. Стопанска развиеност

Општината Демир Хисар стопански е недоволно развиена, за што зборува и податокот дека 1087 лица се невработени, од кои 921 се активни баратели на работа а 166 се неактивни.

Населението претежно се занимава со земјоделие и сточарство и на територијата од општината егзистираат следниве стопански гранки: земјоделски дејности и култури – градинарство (производство на пиперки, грав, зелка и компир); – житни култури (пченица, пченка, јачмен, овес); – индустриски култури (тутун); – овошни култури (вишни, сливи и др).

Од останатите стопански гранки би ги споменале: сточарство – одгледување на крави (фарми во с. Жван и с. Сопотница); свињарски фарми во с.Белче; живинарски фарми во с.Белче и одгладување на овци и кози на традиционален начин скоро во сите семејства на територијата од општината. Како посебно значајна гранка е пчеларството со кое се

занимаваат повеќе пчеларски фарми и околу 30 индивидуални пчелари кои имаат од 10 па се до 200 кошници.

Карактеристично за општината е тоа што на нејзината територија луѓето се уште ги негуваат старите занаети кои се во изумирање, а тоа се: ковачкиот занает, производство на кумур, правење на вар, изработување на домашни ракотворби, ткаенини, копаничарскиот, сидарскиот и други занаети.

Од индустриските капацитети кои се во функција ги издвојуваме: АД „Железник“ с.Сопотница (сачмара со ливница); ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“ Демир Хисар (сеча и продажба на дрво за огрев); ДООЕЛ „НИ-ОЛ трејд“ – градежно претпријатие со каменолом; ДООЕЛ „Пела“ преработка на сурово кафе и продажба низ целата држава; Млин „Брест“ с.Единаковци (мелење на жито, пакување и продажба на брашно); ДООЕЛ „ДИМАКС Рудници“ с.Сопотница – (работи само механичарската работилница и каменоломот во Топлица – железна руда не се експлоатира); АД „Гранит“-каменолом над с.Слоештица и с.Жван (сепарација за гранулат), ДООЕЛ „Ксенос“ и ДОО „Чапе Фунги“ (откуп и преработка на шумски плодови, овошни и земјоделски прозиводи), ДООЕЛ „Гришко“ во с.Слепче (производство на балетанки) и други. Овие се поразвиените стопански гранки и позначајните дејности со кои населението во општината активно се занимава и од кои ја обезбедува сопствената егзистенција, како и помали приватни фирми кои егзистираат на подрачјето на општината.

Општината Демир Хисар нема во целост изградена инфраструктура што е карактеристично за сите помали општини во Р. Македонија. Во наредниот период согласно изготвените проекти, на ова прашање треба да му се посвети поголемо внимание, особено на изградбата на водоводната мрежа во сите населени места, асфалтирање на локалната патна мрежа и други активности.

7. Патна мрежа

Низ територијата на општината Демир Хисар поминуваат 4 регионални патни правци и тоа: Демир Хисар – Кичево; Демир Хисар – Битола; Демир Хисар – Бучин – Прилеп и Демир Хисар-Крушево, со вкупна должина од 62 km и сите се асфалтирани. Има уште еден регионален пат до општина Дебрца, кој е 10 km неасфалтиран и 14 km непробиен. Населените места се поврзани со локална патна мрежа во должина од 86 km од кои 72,5 km се асфалтирани, а 13,5 km не се асфалтирани. Вкупната патна мрежа на подрачјето на општината Демир Хисар изнесува 160 km.

За сопствени потреби ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“ Демир Хисар има изградено голем број на шумски патишта по ридско – планинските подрачја за експлоатација и дотур на огревно дрво, кои можат да ги користат теретни и товарни моторни возила при гасење на пожари или за други потреби.

Низ општината поминува и железничка линија од с.Бучин до с.Сопотница во должина од 13 km која моментално не се користи за превоз на патници и стока.

Исто така со патишта се поврзани и поголем број манастири и излетнички места, а некои од нив се и асфалтирани.

II. Проценка на загрозеност на територијата на општина Демир Хисар од природни непогоди и други несреќи и мерки за заштита и спасување

1. Загрозеност од земјотреси, урнатини и рударски несреќи

1.1. Загрозеност од земјотреси

Подрачјето на општината Демир Хисар е лоцирано во југозападна Македонија како краен северозападен дел на Пелагонискиот масив. Според сеизмичката поделеност на државата спаѓа во третиот ред на сеизмогените извори и е територија со слаба сеизмичка активност. Оваа констатација ја потврдуваат и досегашните проучувања и историските записи за настанати земјотреси на подрачјето од општината, па цениме дека не се очекуваат земјотреси кои би предизвикале големи разорнувања на објектите. Нивната магнитуда на потресите би била од $M = 4.0-4.5$ (Според Рихтер), а оштетувањата на објектите до 3%. Евентуални земјотреси би настанувале како резултат на поинтензивни земјишни движења на поблиските сеизмички жаришта како што се Битола – Лерин, Дебар – Пешкопеја и Кичево – Крушево. Поголеми земјотреси во општината се случиле во 1920 со интензитет од 5,3 степени според Рихтер, 1958 со интензитет од 5,3 степени според Рихтер, 1994 година со интензитет од 5 според Рихтеровата скала, во 2012 година со интензитет од 4,5 степени според Рихтеровата скала и 2016 година со интензитет од 5 степени. Поголеми оштетувања при земјотрес се очекува кај објекти и згради изградени пред 1963 година, а оштетувањата би биле:

- лесни оштетувања околу 10 %
- тешки оштетувања околу 3%
- пред рушење или срушување околу 1%.

Покрај овие последици можни се оштетувања на инфраструктурната мрежа, а посебно во зависност од гоишното време можно е да се очекуваат и појави на пожари како последица од електричната мрежа и други инсталации, потоа поплави предизвикани од водоводната инсталација особено при пукање на некоја од браните на трите постојни акумулации.

Со цел да се намалат или избегнат последиците предизвикани од земјотреси неопходно е во областа на урбанизацијата и изградбата на објектите доследно почитување на законските прописи и грдежните норми и градење на асеизмички објекти со определена висина и густина како и нивна одделеност со зелена површина а на тој начин ќе се зголеми безбедноста на изградените објекти исто така е неопходно посебно внимание да се посвети на превземање на превентивни мерки за заштита и спасување од урнатини со вклучување и активно ангажирање на сите надлежни институции од општината.

1.2. Загрозеност од рударски несреќи

Територијата на општината е богата со железна руда, глина и други наоѓалишта на природни богатства. Инаку во општината има само еден рудник за железна руда со седиште во с. Сопотница со површински коп на мв „Ставраково“ во непосредна близина на с. Сопотница кои моментално не е во функција. Во рамките на рудникот работи само каменолом во атарот на с. Слоештица, каде што појавите за несреќа при работа се минимални.

2. Загрозеност од поплави и уривање на високи брани

Територијата на општината Демир Хисар е мошне богата со воден потенцијал. Како потенцијални предизвикувачи на поплави се следните водотеци: Црна Река која извира во с.Железнец и поминува низ централното подрачје на општината па се до с.Бучин во должина од 30 километри, Боишка Река, Стара Река, Жаба, Журешница и Горна Река (сите се вливаат во Црна Река).

Водостојот на реките е поголем во пролетниот период кога врнежите се поинтензивни и е топењето на снегот се можни излевања на водите од речните корита и поплавување на земјоделските површини. Во текот на годината на подрачјето на општината Демир Хисар, просечно паѓа од 380 – 580 ml воден талог на 12 m², а дебелината на снежната покривка во зимскиот период достигнува до 60 cm во котлините, а на планинските масиви и над 1 m. Во летниот период се карактеристични кратки поројни дождови и врнежи од град.

При излевањето на водата од речните корита, претежно ќе бидат поплавени обработливи земјоделски површини. Најзагрозени подрачја од излевање на Црна Река се во реонот на с. Сладуево, Граиште, Бараково, Единаковци и с.Света при што би можеле да бидат поплавени околу 25 – 37 хектари обработливо земјиште; Стара Река (Обедничница) с.Мургашево би биле поплавени 1–2 хектари; Боишка Река во атарот на с.Мренога и с.Слоештица поплавени би можеле да бидат од 2–4 хектари; а при испуштање на вештачките акумулации (две над с. Суводол со капацитет од 165.000m³ вода и едно североисточно од с. Стругово со капацитет од 120.000 m³) би биле поплавени 6–8 хектари обработливо земјиште.

Што се однесува до бројот на објектите кои би можеле да бидат поплавени во најзагрозените региони се следните: од Црна Река се во реонот на с.Сладуево можно е да бидат поплавени околу 31 објект; од Стара Река (Обедничница) с.Мургашево можно е да поплави 5 – 8 и акумулациите во с. Суводол и с. Стругово 5-9 објекти.

На територијата на општина Демир Хисар во четирите најзагрозени региони, при излевањето на водата од речните корита можат да бидат поплавени од 34 – 51 хектар и околу 42 – 48 објекти. Исто така на реките има изградено околу 28 мостови кои би можеле да бидат загрозени при зголемување на водостојот, особено доколку бидат препречени гранки, дрва, камења и друг материјал.

Посериозни проблеми од овој карактер се имаат предизвикано полавите во 1979, 2009, 2013 и 2016 година

2.1. Загрозеност од поплави при уривање на високи брани

Во општината Демир Хисар има и три вештачки акумулации – езера: две над с.Суводол со капацитет од 165 000m³ вода и едно североисточно од с.Стругово со капацитет од 120 000m³ вода. При рушење или пукање на брани од овие акумулации ќе дојде до поплавување на населени места и обработливи површини. Така на пример од езерата во с.Суводол при рушење на браните ќе бидат поплавени селата Суводол и Кутретино и околу 6 – 8 хектари обработливо земјиште.

За браните има изготвено елаборати и извршено е одбележување на поплавниот бран во загрозените подрачја, а изработени се и оперативни планови за заштита и спасување на населението и материјалните добра при евентуално нивно рушење или излевање на водата. На голем дел од оваа документација се изготвувачи подрачните единици ЦУК, ДЗС, МО како и претпријатието Водостопанство на Република Македонија, кое и стопанисува со езерата.

3. Загрозеност од снежни намети, лавини и луњи

Снежните намети, лавини и луњи како природни метеоролошки појави, се карактеризираат во зимскиот период, кога зимите изобилуваат со големи снежни врнежи. Но поаѓајќи од од

климатските карактеристики и топографијата на теренот (нема повисоки планини од 2000 м) како и од историските записи на подрачјето на општината досега нема регистрирано појави на снежни лавини. Инаку статистичките податоци говорат дека во текот на годината снежната покривка поголема од 1см на подрачјето на општината е присутно од 20 – 40 дена, а просечната максимална висина на снежната покривка е околу 30 см. Посериозни сенжни врнежи кои претставувале пробчем за граѓаните на општина Демир Хисар, се случуваа во 1983 и 2012 година.

3.1. Во патничкиот сообраќај

При обилни долготрајни врнежи од снег и снежни намети можно е да дојде до затварање на патните правци кои водат до селата: Брезово, Зашле, Големо и Мало Илино, Церово, Боишта и евентуално Вирово и Смилево. Комуникациското отсечување на наведените села од центарот како и другите населени места би го отежнало или прекинало снабдувањето на населението и добитокот со храна, лекови и други средства. За таа цел е неопходно снабдување на населението со потребните прехранбени артикли и други потребни средства за зимскиот период.

На патниот правец Демир Хисар – Кичево, поради составот и конфигурацијата на земјиштето при обилни врнежи од дожд или снег може да дојде до одрони на земјиштето како и на некои патни правци кои водат кон планинските населени места.

На превојот Суво Поле (патен правец Демир Хисар – Кичево) има пункт за зимско одржување на патот со мобилна екипа кој е лоциран во с. Железнец, покрај редовното одржување на регионалниот патен правец, има обврска и за отстранување на одрони при лизгање на земјиштето, на оваа комуникација, а за патните правци од локален карактер расчистување ќе врши локалната самоуправа со механизацијата од ЈКП „Комуналец“ и другите институции кои поседуваат соодветни возила и механизација.

3.2. Во ПТТ сообраќајот

ПТТ сообраќајот на територијата на општината не е загрозен од овој вид непогоди бидејќи постојните телефонски центри се автоматски, а мрежата е поврзана со подземни кабли. Исто така заштитени се и комуникациите од мобилната телефонија.

3.3 Во преносната електрична мрежа

Според сознанијата и податоците кои ги имаме од изминатиот период во одржувањето на електричната мрежа загрозеноста од намети и смрзнувања и смрзнат дожд е можно на далноводот од 110 кв Кичево – Битола, како и локалната мрежа особено во повисоките планински населени места каде што до оштетување на мрежата може да дојде и при силни ветрови, намети и врнежи од снег, смрзнување и други причини.

Вработените во ЕСМ – ЕВН од Демир Хисар и Битола секогаш благовремено интервенираат за отстранување на евентуалните прекини на испораката на електричната енергија настанати на просторот на општината.

3.4. Загрозеност од градобијност

Подрачјето на општината спаѓа во редот на области кои се зафатени со градобијност, така да оштетувањата на земјоделските индустриските и други култури се доста чести. Посериозни врнежи од град во претходниот период се имаат случено во 2011, 2014 и 2016 година. На територијата од општината има неколку градобијни станици кои веќе подолго време не се во функција.

Цениме дека за намалување на последиците од градобијност е неопходно да се опремаат и стават во функција барем две градобијни станици, обучат луѓе кои успешно ќе ракуваат со ПГ ракети и обезбедат средства за врски, возила и друга опрема. Исто така потребно е земјоделците да си обезбедат системи за заштита на своите посеви.

4. Загрозеност од пожари и експлозии

Поаѓајќи од основните карактеристики на подрачјето на општината Демир Хисар во однос на климатските услови, пошуменоста, изграденоста на објектите како и досегашните искуства потврдуваат дека пожарната оптовареност во овој реон е на високо ниво, особено се мошне чести пожарите на отворен простор и во шумските комплекси, а понекогаш и со предизвикување на поголеми материјални штети.

Опасностите за избувнување на пожар се најголеми во летниот период кога дневните температури се мошне високи, а причините за појава на пожар се најчесто следниве:

- ◆ Поради негрижа и невнимание на луѓето кои се присутни и престојуваат во шумите поради сечање на дрва, собирање на шумски плодови, лов, излет и др.
- ◆ Заради густината на објектите и видот на материјалот со кој се изградени (особено помошните објекти во кои се чува добитична храна) посебно во селските населби, а тоа придонесува за да истите се мошне чувствителни на пожар;
- ◆ Житните култури за време на жетвените работи се исто така подложни на пожар; и
- ◆ Поради употреба на лесно запаливи материи во процесот на производство во некои работни организации.

Горенаведените податоци зборуваат дека можностите за избувнување на пожар во општината Демир Хисар се мошне големи, а најчесто причина за појавата е невниманието на човекот или намерното потпалување. Посебно треба да се истакне дека е зголемен бројот на пожарите на отворен простор, особено на шумски површини.

Заштитата и спасувањето од пожари опфаќа превземање на превентивни и оперативни мерки и тоа:

- ◆ подготовка, превземање и спроведување на потребните мерки во сите средини, места, објекти и простории каде што постојат можности за појава на пожар;
- ◆ организирање, подготовка, обучување и опремување со МТС на силите наменети за гаснење на пожари;
- ◆ набљудување на просторот и повремено известување за евентуална појава на пожар;
- ◆ изградба на заштитни појаси особено во шумските комплекси;
- ◆ гаснење и локализирање на пожарите;
- ◆ спасување на луѓе и материјални добра од местата и објектите зафатени од пожар.

Во последните години бројот на пожарите во општината е значително зголемен, особено на отворен простор. Треба да се истакне дека загрозеноста на шумите од пожари се класифицирани во втор и трет степен и тоа: во втор степен 1106 ха, а во трет степен на загрозеност околу 23488 ха.

Во периодот од 2000 – 2006 година на територијата на општината се случиле вкупно 269 пожари од помали и со поголеми размери од кои 201 пожар на отворен простор, 39 во објекти, 9 на моторни возила и 20 класифицирани во останати, а материјалната штета е мошне голема. Од 2000 до 2013 година од шумски пожари се изгорени 2746,45 ха површина со материјална штета од 30.306.316 денари. Сепак бројот на пожари и материјалната штета е најголема во текот на 2007 година. Во пожарот кој беснееше неколку дена во атарот на селата Суводол, Вардино и Света од 23 до 26. 07. 2007 година изгорела над 800 ха а материјалната штета се цени над 12.000.000 денари, а пожарот кој избувна на 31.08 до 02.09 2007 г. и ги зафати атарите на село Боишта, Церово и Вирово при што изгорела над 780 ха

дабова – букова шума како и нискостеблести растенија и сува трева а штетата изнесуваше над 10 000 000 денари.

Во објектите пак најчести причинители на појава на пожари се неисправни и оштетени опаци, лежишта, дотраена или неисправна електрична инсталација, користење на лесно запаллив градежен материјал при изградба на објекти и др. Во градот и поголемите населени места опасноста од појава на пожари уште повеќе ја зголемуваат складови, бензиски пумпи, резервоари за погонско возило, лесно запаливиот материјал и др.

Можностите за заштита од пожари се бројни, а со планско и систематско спроведување на постојните мерки може во голема мера да се смали ризикот од пожар, односно неговите размери и последици.

Поради експлоатацијата на шумите (сеча на огревно дрво), поголем број на верски објекти како и историски споменици лоцирани во ридско-планинските предели, отвореноста на шумите со шумски патишта е на високо ниво (може да се каже дека ги задоволува дури и европските стандарди) односно има 15 km шумски патишта на површината од 100 ха шума, што значи дека пристапноста при евентуална појава на пожар на поголемата територија од шумите ќе биде релативно добра. Исто така треба да се истакне дека изградените патишта имаат капацитет за движење на моторни возила, посебни за теренски моторни возила.

За заштита и спасување од пожар на територијата на општината Демир Хисар формирани се следниве институции и сили: просорни сили за заштита и спасување со големина на вод од 30 припадници, Координативно тело за заштита од пожари, ТППЕ (професионална единица), РСЕ за заштита и спасување од пожари во јачина од одделение, сили во ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“ Демир Хисар, како и локалното население кое би се вклучило во гаснењето на пожари по потреба. Просторните сили за заштита и спасување од пожари не се обучени и опремени за оперативен да можат да се употребат при непосредна потреба.

При евентуална појава на пожар веднаш се ангажира ТППЕ и мобилната екипа на ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“ Демир Хисар (кога се работи за шумски пожари). Овие состави се максимално обучени и оспособени за успешно извршување на нивните наменски задачи, на РСЕ за заштита од пожари како и просторните сили во наредниот период им е неопходна обука и опремување.

ТППЕ и единицата од ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“ Демир Хисар, ја поседуваат неопходната опрема, маханизација и МТС за гасење на пожари, а РСЕ за ЗиС од пожари не е опремена со потребната механизација и МТС, а опремата која ја поседува единицата е несоодветна и со изминат рок.

Инаку во гаснењето на пожарите од ТППЕ Демир Хисар се ангажира 1 цистерна и 4 до 6 пожарници, а од ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“ Демир Хисар, согласно сопствениот оперативен план ќе се ангажира една од трите оперативни групи и по потреба групата од тешка механизација, потоа просторните сили на општината а со барање на градоначалникот и по одлука на директорот на ДЗС, се врши мобилизација и ангажирање на РСЕ за ЗиС од пожари.

Заради успешна и ефикасна заштита од пожари, особено внимание треба да се посвети на урбанистичките и градежните мерки и тоа во однос на:

1. микролокација на објектите;
2. вградување на инсталации, уреди и средства отпорни на пожари;
3. изградба на соодветни собакајници и природни патишта, како и слободни површини за ефикасна интервенција;
4. намалување на пожарната осетливост на објектот (вид на градежниот материјал, опрема, вид на конструкција и сл.);
5. мерки кои овозможуваат локализација и спречување на ширење на пожарот;
6. мерки кои овозможуваат успешна интервенција при гаснење на пожарот и спасување на луѓето, материјалните и други добра и
7. изградба на хидрантска мрежа за брза и ефикасна интервенција, како и вградени автоматски детектори за пожар.

5. Загрозеност од неексплодирани убојни и експлозивни средства

На територијата на општината Демир Хисар според извршените проценки и пронајдените НУС и МЕС се потврдува дека има поголеми количини од овие средства кои се останати од воените дејства кои се воделе на овие простори во изминатиот период. Пронајдените НУС и МЕС потврдуваат дека најголемиот број од нив потекнуваат од I светска војна, а можат да се најдат и такви кои биле употребувани во Балканските и во II светска војна. НУС по својата разорна моќ, големина и калибар се доста разновидни (рачни бомби, артилериски гранати, авио бомби и др.) и доколку неправилно се постапи при нивното пронајдување претставуваат голема опасност по животот на луѓето, материјалните добра, објектите и инфраструктурата. Најчесто граѓаните ги пронајдуваат при обработка на земјиштето и копање темели за изградба на објекти и др.

Досега најмногу НУС и МЕС се пронајдени во следните региони: мв Липинци – помеѓу Мургашево и Суводол – (градски гробишта во с.Мургашево); во атарите на с.Света, с.Единаковци; м/в Мраморица, с.Сопотница, с. Железнец, с.Доленци и др.

Веднаш по добивањето на информација за пронајдено такво средство местото го обезбедуваат припадници на полицијата, се до доаѓањето на пиротехничар од ДЗС, кој ќе ги преземе средствата со специјално возило ќе ги превезе до Кичево односно Битола. Со наредба на Директорот на ДЗС – задолжен за превземања на пронајдени НУС на територијата на општината е пиротехничарот вработен во ОЕ за ЗиС Кичево. Уништувањето на истите го врши пиротехничарот од ОЕ за ЗиС од Кичево по сопствен план и програма.

Бидејќи во местото викано Липинци се пронајдени голем број на НУС – (пр. при копањето на гробни места се пронајдени 25 артилериски гранати од различен калибар) цениме дека е потребно во рамките на финансиските можности на ДЗС да се изврши пребарување, пронајдување и чистење на овој простор од НУС.

6. Загрозеност од свлечишта и лизгање на земјиштето

Поаѓајќи од конфигурацијата на теренот, геолошката градба на земјиштето, тектонските појави, климатските услови и другите параметри како и досегашните искуства на територијата на општината не се регистрирани свлечишта или поголеми лизгања на земјиштето. Иако со интензивната сеча на шумите и пожарите кои уништуваат огромни шумски комплекси можноста за лизгање на земјиштето е зголемена, сепак вакви појави од поголеми размери не се очекуваат и во наредниот период.

Досега лизгање на земјиштето е регистрирано во с.Смилево каде се се загрозени животите на луѓето, живеалиштата или други помошни објекти. Истото во моментот е санирано, но сепак за комплетно санирање и трајно отклонување на опасноста е потребен поголем зафат. Лизгање на земјиште е регистрирано и во с.Слепче во 1986 кое во моментот не е активно и не претставува опасност.

Одрони на земјиштето се можни на повеќе патни правци како на регионалните така и на локалните патчиња и тоа: на регионален патен правец Битола – Кичево (Р - 416) на потегот с.Железнец – с.Велмевци во должина од 2–3км; на локалните патни правци: с.Брезово – с.Зашле во должина од околу 3км; с.Железнец – с.Големо Илино во должина од 5км и с.Железнец - с.Мало Илино во должина од околу 5км.

За расчистување на патните правци кои имаат регионален карактер е задолжено ЈП „Македонија пат“ со пункт во с.Железнец, а за локалните патни правци – локалната самоуправа со механизација од ЈКП „Комуналец“ и другите субјекти кои поседуваат возила и потребна механизација, а треба веднаш да превземат мерки за брзо и ефикасно отстранување на одроните од комуникациите.

Во наредниот период е потребно да се превземат соодветни мерки за спречување или ублажување на последиците при евентуална појава на одрони или лизгање на земјиштето.

a) Интервентни мерки

- ◆ зафаќање на водите околу лизгањето на земјиштето во с.Смилево и насочување на истите надвор од него;
- ◆ редовно чистење на септичките јами во населените места каде има можности за лизгање на земјиштето;
- ◆ пошумување на одредени површини кои можат да предизвикаат лизгање на земјиштето;
- ◆ поставување на метална мрежа на патните правци кои се загрозени од одрони на земјиштето и
- ◆ неиздавање на документација за градба од локалната самоуправа за места кои можат да бидат потенцијална опасност за лизгање на земјиштето и оштетување на објектите.

b) Долгорочни мерки

Во рамките на долгорочните мерки неопходно е да се превземат низа истражни активности со кои прецизно ќе се дефинираат основните причинители за појавата на свлечиштето односно лизгањето на земјиштето.

7. Загрозеност од епидемии на заразни заболувања

7.1 Хигиенско – епидемиолошка состојба

Хигиенско – епидемиолошка состојба на подрачјето на општината е на задоволително ниво, а епидемиолошката дејност се спроведува согласно постојаниот закон за Здравствена заштита и останатите подзаконски акти кои ја регулираат оваа област. Согласно наведената законска регулатива, глобалните препораки и владината програма „Здравје за сите“ како и други владини и локални активности, во иднина се очекува значајно намалување на негативните ефекти на одредени заболувања кај населението.

Заразни заболувања на населението од општината во изминатиот период од поголеми размери се регистрираат од следниве болести:

- ентероколитис 105 заболени
- грип 64 заболени
- дизентерија 1 заболени
- варицела 12 заболени
- херпес зостер 1 заболени
- геламидија 2 заболени

Хигиената во ЈП, ЈУ, локалните, државни органи и институции и производствените капацитети е застапена согласно бараните критериуми и нивните можности, а здравствената култура на населението е на посакуваното рамниште.

7.2 Загрозеност од појави на епидемии

Начинот и степенот на снабдувањето со вода, урбанизацијата на населените места, степенот на здравственото воспитание на населението, развојот на превентивната заштита придонесоа за подобрување на епидемиолошката состојба во општината исто така треба да се истакне дека на нејзина територија нема поголеми индустриски капацитети кои би можеле да извршат загадување на водата за пиење или за наводнување на градинарските

култури, овошните насади и другите земјоделски растенија значи квалитетот на водата на целото подрачје на општината е добра и ги задоволува бараните критериуми.

8. Санитарно – хигиенска состојба на објектите за водоснабдување

Бидејќи подрачјето на општината е мошне богато со водени ресурси, снабдувањето со вода за пиење на населението е на потребното рамниште и со добар квалитет. Градското подрачје кое го сочинуваат градот Демир Хисар (со 2593 жители) и населените места Слепче (719), Суводол (415) и Кутретино (301) со вода се снабдуваат од градскиот водовод кој е во функција повеќе од 13 години. Водата се обезбедува од два бунари лоцирани во атарот на село Граиште, длабоки по 12 метри со вкупна издашност од 40 – 54 литри во секунда. Водата од бунарите преку потисен цевковод се пумпа во пумпната станица а од неа во резерварот со капацитет од 1400 m³ кој се најдува над градот, а од него водата гравитационо преку мрежата стигнува до потрошувачите.

Околу 5317 жители од 32 населени места со вода се снабдуваат од сопствени водоводи со сопствено извориште и самите стопанисуваат со водообјектите. Треба да се истакне дека од направените анализи за исправноста на водата е констатирано дека во повеќе населени места истата била неисправна, а најмногу поради отсуство на резидуален хлор.

Населението од селата Боишта, Кочишта и Радово со вода за пиење се снабдуваат од јавни чешми и индивидуални каптажи.

Лабораториска анализа од водата за пиење од подрачјето на општината врши Заводот за здравствена заштита од Битола во соработка со локалната самоуправа и ЈКП „Комуналец“ во чија надлежност е водоснабдувањето на населението од градското и приградско подрачје.

Кога станува збор за водоснабдувањето на населението со вода за пиење евидентни се повеќе пропусти кои се повлекуваат подолго време:

- нестручно одржување на водоснабдителните објекти и несоодветно хлорирање на водата;
- нередовна лабораториска анализа на водата за пиење;
- немање на соодветна опрема и средства за прочистување и дезинфекција на водата;
- недефинирани заштитни зони околу водоснабдителните објекти и
- стопанисување на водоводи од страна на месните заедници.

И покрај наведените пропусти кои ги истакнавме сепак со мерките кои редовно ги превзема Заводот за здравствена заштита од Битола во соработка со ЈП „Комуналец“ од Демир Хисар се врши контрола на исправноста и безбедноста на водата за пиење особено на онаа од градскиот водовод како и превентивна заштита од контаминација на водата и водообјектите.

Согледувајќи ја состојбата во општината во однос на водата за пиење и нејзината употреба како и состојбата на водообјектите во наредниот период е потребно да се превземат следниве мерки и активности:

- редовно следење на санитарно хигиенската и епидемиолошката состојба на водата од сите водообјекти од кои се снабдува населението со вода за пиење;
- доколку има можности превземање на сите објекти за снабдување со вода од страна на ЈП „Комуналец“ од Демир Хисар за редовно хлорирање на водата и стручно одржување на водообјектите и водоводната мрежа со што би се подобрила состојбата со водоснабдувањето на територијата на целата општина;
- обезбедување на потребна опрема и соодветни средства за пречистување и дезинфекција на водата;
- определување на широка заштитна зона на извориштата со цел елиминирање на ризични појави од потенцијални загадувачи како што се употреба на средства за заштита на растенијата, пестициди, отпад, диспозиција на каналски отпадни води, локации за смет и други загадувачи;

- надлежните органи и институции редовно да вршат инспекциски надзор врз системите за јавно снабдување на населението со вода за пиење и домашна употреба и др.

9. Капацитети за сместување на медицинските установи во општината

На територијата на општина Демир Хисар нема Завод за здравствена заштита, а лабораториска анализа на водата за пиење и превземање на превентивни мерки за спречување на загадување од подрачјето на општината врши Заводот за здравствена заштита од Битола во соработка со ЈЗУ „Здравствен дом“, општината, ЈКП „Комуналец“ и други надлежни институции.

Здравствените објекти во општината се класифицираат во:

- ЈЗУ во кои влегуваат „Здравствениот дом“ и „Болницата за душевни болести“ и
- приватни здравствени установи од кои седум се од општа пракса и четири стоматолошки ординации кои даваат приватна заштита на населението.

ЈЗУ „Здравствен дом“ има 6 лекари специјалисти, 7 лекари од општа пракса и 20 медицински сестри и техничари, а населението од општината добива примарна медицинска заштита. Оваа институција не поседува сместувачки капацитети.

Во ЈЗУ „Болница за душевни болести“ вработени се 256 лица. Болницата дава специјализирана здравствена заштита на пациенти од целата Република, а сместувачкиот капацитет изнесува 375 легла (кревети).

Во приватниот сектор има 7 здравствени ординации од општа пракса, 4 стоматолошки кои на граѓаните им даваат примарна здравствена заштита. Во овие здравствени установи нема технички можности за прием и престој на пациенти.

Здравствениот сектор, особено ЈЗУ е кадровски и технички опремен и обезбедува редовна здравствена заштита на населението од општината..

Снабдувањето на населението со потребните медикаменти се врши преку трите аптеки кои се доволни за навремено и квалитетно снабдување на жителите од општината. Цениме дека и при евентуални непогоди и несреќи снабдувањето на населението постојните аптеки со својот капацитет и со помош на Фондот на државни резерви за лекови ќе биде потребното на рамниште. На крајот да заклучиме: здравствените установи со нивните капацитети лоцирани во општината овозможуваат успешно извршување на задачите од областа на заштитата и спасувањето и отстранувањето на евентуалните последици предизвикани од природни непогоди и други несреќи.

10. Црвен крст

Во Општинскиот црвен крст има две лица кои професионално ги извршуваат работните обврски. Улогата на општински Црвен крст е доброволна, масовна, самостојна и независна. Како позначајни активности кои ги реализира на подрачјето од општината се следниве:

- врши прифаќање и организира собирање на најразлични средства за помош од државните органи, претпријатија, граѓани и други донатори и истите ги распоредуваат на загрозени граѓани од општината и надвор од неа;
- соработува со здравствените институции и Штабот за ЗиС во прифаќањето, згрижувањето и сместувањето на повредени или заболени лица при појава на природни непогоди и други несреќи;
- учествува во организирањето и реализирањето на акции за доброволно давање крв;

- учествува во организирањето и давањето на социјално – хуманитарна помош здравствена заштита на граѓаните во случај на елементарни непогоди, епидемии и други поголеми несреќи и во војна;
- организира курсеви за оспособување на населението за давање на прва медицинска помош;
- ги оспособува граѓаните за домашна нега на болни, организира услуги и оспособува кадри за оваа дејност и др.

Општинскиот Црвен крст за поуспешно дејствување на целата територија од општината има формирано и комисији преку кои реализира дел од своите активности.

11. Процена на бројот на настрадани лица

Примарна цел во услови на природни непогоди и други несреќи преставува превентивната заштита на населението и материјалните добра, односно прифаќање, заштита и медицински третман на населението кое останало без основни услови за живот или е повредено и трауматизирано со настанувањето на природната непогода.

Процената за бројот на повредени и загинати зависи од низа фактори меѓу кои најрелевантни се:

1. густината на населеност и распоредувањето на населението во однос на жариштето или реонот на максималните ефекти на природната непогода;
2. карактерот и видот на природната непогода
3. видот и степенот на повредливоста на објектите
4. брзината на оштетувањето и слично.

Оштетувањата во услови на природни непогоди и други несреќи најчесто се неочекувани и според временската димензија многу брзи, така што населението е се уште од објектите кога настануваат нивните оштетувања, делумни или целосни уривања што е основна причина за голем број на разни видови на повреди и зголемена смртност.

Во зависност од степенот на предизвиканите оштетувања, кај населението се појавува состојба на незгриженост и состојбата на повреди и смртност.

Бројот на настрадани и загинати лица во тие услови тешко може да се процени, имајќи предвид дека последиците може да настанат или да бидат предизвикани од различни причини: рушење на објекти, несреќни случаи со машини, срцеви удари, изгоретини, труење и слично.

Начелно, бројот на повредени и загинати лица може да се изрази со следната равенка:

$$K = K_c + K' + K_2$$

каде што:

- K_c – број жртви поради оштетување на објекти,
- K' – жртви од неконструктивни оштетувања и
- K_2 – жртви од колатерални опасности.

K_2 не е особено изразена, но кога се појавува може да биде доминантна во вкупниот број на повредени и загинати.

K' е доминантна кај ниските степени на оштетување, но варира и тешко може да се предвиди.

Односот помеѓу бројот на повредените и загинатите и обемот на материјална штета, е значаен параметар и врз основа на тоа може да се даде процена за вкупниот број на повредени и загинати лица.

Густината на населеност е битна за процена на ризикот од човечки жртви, како и периодот од денот во кој се случува природната непогода.

Во услови на поголем број на повредени и загинати лица се спроведува стандардна тријажна категоризација според степенот и видот на повредите.

Времето е исто така значаен фактор и често пати од брзината на преземените мерки зависи бројот на повредени, односно загинати лица.

12. Загрозеност на животните и производите од животинско потекло

Имајќи го во вид значењето на животните и нивните производи во исхраната на населението, нивната заштита од заразни болести прерастува приоритетна цел за да може да се обезбедат доволни количини на квалитетна храна.

Во општината Демир Хисар сточниот фонд постојано опаѓа, но и постојано се менува структурата на добитокот и живината и луѓето се повеќе одгледуваат т.н. благородни раси кои се доходовни но истите бараат висока стручност и постојано усовршување на лицата кои се занимаваат со заштита и одгледување на добитокот и живината.

Според податоците кои ги поседува локалната самоуправа бројот на добитокот и живината е: говеда 1578 грла; кози 44 грла; свињи 144 грла; овци 3474 грла; живина 9500 распоредени во 3 живинарски фарми и др.

Заразни болести кои биле регистрирани кај добитокот и живината на територијата од општината Демир Хисар се овие: свинска чума и црвен ветер кај свињите; краста – ентерокела кај овците, антракс кај говедата и салмонела кај живината. Исто така заразни болести се регистрирани и кај пчелните семејства. Дијагностика на заразните и паразитските болести кај добиточниот фонд во општината врши Ветеринарниот центар во Битола, а за превземање превентивни мерки и за лекување на добитокот и живината се грижат вработените во Ветеринарната станица во Демир Хисар и два ветеринарни лекари кои приватно ја обавуваат оваа активност.

Контрола на производството, прометот и транспортот на добитокот, производите од животинско потекло, суровините за производство на храна, складирањето и чувањето на овој вид на храна врши овластен Републички ветеринарен инспектор задолжен за општините Демир Хисар и Крушево.

Инаку складирањето на месото и другите производи од животинско потекло населението го чува индивидуално во сопствени простории и замрзнувачи, а ПП, АД и другите институции кои се занимаваат со производство, преработка и продажба на месо и негови производи поседуваат сопствени сместувачки капацитети и магацински простории.

Што се однесува пак до можностите за контаминирање на животните, храната за нив и нивните производи на овие простори се мали (освен при употреба на НХБ – агенци) бидејќи нема поголеми индустриски производни капацитети кои би можеле да ја загадат водата, воздухот или почвата, а преку нив добитокот и живината како и нивните производи.

При евентуално постоење на опасности од појава на природни непогоди во соработка со надлежните институции (Ветеринарен центар – Битола, Ветеринарна станица, ветеринарниот инспекторат, локалната самоуправа и други надлежни органи) ќе бидат превземени превентивни мерки за спречување на настанување и ширење на појавата на заразните и паразитските болести кај добитокот и живината и тоа:

- заштитни вакцинирања;
- дијагностички и други испитувања;
- дезинфекција, дезинсекција и дератизација;
- нештетно отстранување на животински лешеве;
- контрола на водата и сточната храна;
- контрола на објектите за сместување на животните;
- контрола на животните во прометот;
- контрола на превозните средства за храна и жив добиток;
- дотур на чиста вода и здрава сточна храна и
- лекување на заразените и повредените животни.

13. Загрозеност на растенијата и производите од растително потекло

Општината зафаќа површина од 33.083 хектари од кои 24.432 хектари се покриени со шуми (западен и северен дел) на околу 3.000 ха има нискостеблести растенија и трева и околу 5654 ха се рамничарски терени и се најдуваат по течението на Црна Река (југоисточен дел). На плодните површини застапени се едногодишни и повеќегодишни земјоделски култури и тоа: житни култури на 68% или на 2495 ха (пченица, пченка, јачмен и рж) градинарски култури на 165 или на 573 ха (пиперка, кромид, домати, компир и лук); индустриски култури на 13% или на 485 ха (тутун, сончоглед) и фуражни култури застапени се на 3% од површините или на 102 ха. На одредени површини има и овошни и лозови насади.

За време на вегетацијата земјоделските и шумските растенија постојано се изложени на штетно делување на голем број болести и штетници кои можат да предизвикаат и нанасат големи материјални штети со намалување на приносот и квалитетот кај земјоделските производи, намален прираст на дрвна маса, а понекогаш може да предизвикаат и сушење на шумските насади.

Врз основа на видот и застапеноста на земјоделските култури како и видот на шумите застапени на територијата на општината, а според резултатите од повеќегодишните анализи и искуства добиени од релевантните институции како болести кои се појавиле во форма на епидемии се регистрирани следниве болести:

а) Кај земјоделските растенија:

- Пламеница кај градинарските култури, виновата лоза, овошки
- Забрус кај пченицата и други житни култури
- Вирусни заболувања кај тутунот, компирот, виновата лоза и градинарските култури;
- Масовна појава на скакулци и полски глувци – само во одредени периоди.

б) Кај шумските екосистеми

Шумите покриваат повеќе од 2/3 од територијата на општината, а најзастапени се дабот, буката, габерот, а од иглолисните шуми борот.

Во шумите досега се појавиле повеќе болести кои во зависност од интензитетот и местоположбата предизвикувале помали или поголеми штети. На овие простори присутни биле габрот и жолтомешката кај дабот и боровиот свиткувач кај борот.

И покрај сушата која во последниве неколку години е мошне изразена и на подрачјето на општината немаме регистрирано сушење на шумски растенија.

Подрачното одделение за земјоделство, шумарство и водостопанство во соработка со ЈП „Македонски шуми“ подружница „Бигла“ од нашата општина постојано ја следат состојбата со болестите и штетниците кои ги напаѓаат шумите и превземаат мерки за сузбивање на истите.

Исто така и индивидуалните земјоделски производители превземаат мерки за заштита на земјоделските производи од болести и штетници со хемиски препарати, механизација и други агротехнички мерки за намалување на евентуалните штети во производството, а во општината работат неколку земјоделски аптеки кои секогаш се добро снабдени со потребните препарати за заштита на растенијата.

14. Загрозеност од радиолошка хемиска и биолошка контаминација и акциденти со опасни материи

Брзиот технолошки развој и современите услови на живеење и работа придонесуваат за зголемување на степенот на загрозеност на територијата од радиолошка, хемиска и биолошка контаминација и акциденти предизвикани од опасни материи.

Што се однесува до територијата на општината може да се констатира дека нема опасност за РХБ контаминација бидејќи нема поголеми индустриски, стопански и други капацитети кои работат или произведуваат хемиски супстанции кои можат да ја загадат почвата, водата и воздухот.

Но сепак постои опасност за радиолошка контаминација на населението и материјалните добра од општината ако дојде до хаварија на реактори од нуклеарните центри лоцирани во соседните држави (Р. Бугарија) и пошироко (Р. Словенија, Р. Унгарија и др.). Во таков случај би можеле да бидат предизвикани сериозни последици кај луѓето, растителниот и животинскиот свет и материјалните добра.

Исто така постојат и услови за хемиска контаминација на почвата, воздухот и водата, и со тоа и на населението и материјалните добра, при употреба на пестициди во земјоделството, овоштарството и лозарството, при транспорт на опасни материи низ општината, како и несоодветно складирање, превезување и уништување на медицинскиот отпад од ЈЗУ „Болница за душевни болести“ и „Здравствениот дом“ од Демир Хисар.

Степенот на загрозеност од РХБ – контаминација би се зголемил при појава на природни непогоди и други несреќи, како и во услови на војна при употреба на НХБ – оружје, бидејќи во овие случаи можат да настанат различни хаварии од помал или поголем обем.

Во општината нема субјекти кои стопанисуваат со хемиски опасни материи, ниту пак ги користат во процесот на производството.

Што се однесува пак до степенот на загрозеност од биолошка контаминација може да се истакне дека територијата на општината не е загрозена.

Сепак неконтролираната употреба на биолошки средства може да се манифестира со појава на заразни заболувања кај луѓето (дизентерија, ентероколитис, акутен хепатит А, Б, Ц, Д, менингитис, бруцелоза, ехинокока, грип и др.).

Исто така можат да бидат предизвикани заразни заболувања и кај животните (антракс, шупкавец, беснило, туберкулоза, сакагија, чума, краста, липовка, шап, црвеница кај свињите, ентероскопија кај овците, заразни болести кај пчелите, рибите и др.) со сериозни последици не само кај добитокот, живината, пчелите и рибите туку и кај луѓето.

Акцидентите со биолошки средства можат да предизвикаат последици и кај растенијата преку заболувања од пламеница, пепелница, црnilка кај тутунот, бактериски и вирусни заболувања, инкубација и појава на инсекти (губер, лиснати вошки, жолтомешка, борова оса и др.) и сушење на растителниот и шумскиот еко систем.

Неконтролираната секојдневна употреба на РХБ – средства, појавата на природни непогоди, техничко – технолошките несреќи и хаварија наметнуваат потребата од превземање на превентивни мерки и активности на сите надлежни субјекти во рамниште на делокругот и нивните надлежности. Во општината тие се: институциите од Министерствата за здравство, животна средина и просторно планирање, земјоделство шумарство и водостопанство, за одбрана, локална самоуправа, ЦУК, ТД, ЈУ, ЈП и служба како и други органи и институции кои работат и делуваат на просторот.

15. Загрозеност во сообраќајот и телекомуникациите

15.1 Патен сообраќај

Низ територијата на општината Демир Хисар поминуваат 4 регионални патни правци и тоа: Демир Хисар – Кичево; Демир Хисар – Битола; Демир Хисар – Бучин – Прилеп и Демир Хисар-Крушево, со вкупна должина од 62 km и сите се асфалтирани. Има уште еден регионален пат до општина Дебрца, кој е 10 km неасфалтиран и 14 km непробиен. Населените места се поврзани со локална патна мрежа во должина од 86 km од кои 72,5 km се асфалтирани, а 13,5 km не се асфалтирани. Вкупната патна мрежа на подрачјето на општината Демир Хисар изнесува 160 km.

Според бројот на моторните возила кои се регистрирани во општината и оние кои транзитираат по нејзините регионални и локални патни правци постојната патна мрежа ги задоволува сегашните потреби.

15.2 Железнички сообраќај

Од с. Бучин до с. Сопотница во должина од 13km поминува Железничка линија која моментално не се користи за превоз на патници и стока.

15.2 Поштенски сообраќај

На територијата од општината функционираат 3 поштенски единици со 4 шалтери во Демир Хисар, с.Жван и с.Смилево, а превземањето и доставувањето на поштенските пратки се врши со патнички превозни средства сопственост на македонски пошти.

15.3 Телекомуникации

На територијата на општина Демир Хисар со телефонски приклучоци се опфатени жители на 33 населени места во општината, а во сите населени места има покриеност со сигнал од мобилната телефонија. Телефонските водови во општината се одвиваат преку подземни кабли или бетонски столбови. Општината е целосно покриена со можност за интернет пристап.

15.4 Радиодифузен сообраќај

Подрачјето на општината е покриено целосно со МРТ, приватните ТВ и радио станици. Локалното радио поради финансиски проблеми привремено е затворено. Има и оператор кој нуди кабловска програма за одредени населени места во општината.

15.5 Причини за предизвикување на поголеми сообраќајни несреќи во општината

Најчести причини за појава на сообраќајни несреќи се постоењето на црни точки на комуникациите, појава на голомразица, транспорт на опасни материји, појава на одрони, снежни наноси и поплави на патиштата.

Сепак со оглед дека во општината фреквенцијата на сообраќај не е голема, а капацитет на патната инфраструктура ги задоволува барањата не се очекуваат сообраќајни несреќи од поголеми размери.

15.6.Транспорт на опасни материи

Можностите за превезување на опасни материи на регионалните и локалните патишта од општината се мали освен на комуникацијата Битола – Кичево и тоа многу ретко. Сепак доколку дојде до несреќа при транспорт на опасни материи веднаш треба да сепревземат оперативни мерки и тоа: извидување на местото и утврдување на локацијата каде што на станал акцидентот, а во зависност од предизвиканите последици – ПП заштита, ПМ помош, спасување од урнатини, деконтаминација и други мерки.

15.7.Појави на одрони и свлекување на земјиштето

При обилни врнежи од дожд и снег можно е да се појават одрони на регионалниот пат Битола – Кичево (од с.Железнец до с.Белица), на локалните патни правци кои се пробиваат во планинските предели (Доленци – М.Илино и кракот за с.Церово) и свлечиштето во с.Смилево. Поаѓајќи од конфигурацијата на теренот свлекување на земјиштето на патните правци не се очекува.

15.8.Снежни наноси и лавини

Снежни лавини не се очекуваат, а при обилни врнежи од снег со снежни наноси можно е да дојде до затворање на патните правци кои водат до селата: Брезово, Зашле, Големо и Мало Илино, Церово, Боишта и евентуално Вирово и Смилево.

15.9.Поплавување на коловозите

При обилни врнежи од дожд и снег и надојдување на Црна Река и нејзините притоки можно е да дојде до поплавување на локалните патишта и тоа: патен правец Бараково – Единаковци во должина од 3км од Црна Река и надојдени суводолици; патен правец Вардино – Суводол во должина од 100 – 150 м од Стара Река. Регионалните патни правци не се загрозувани од поплави.

16.Загрозеност од други вонредни состојби

Територијата на општината Демир Хисар е класифицирана во четвртиот основен степен на загрозеност. Тоа значи дека населението и материјалните добра не се директно загрозувани од евентуално изведување на борбени дејства од пошироки размери. Ридско – планинските предели, густата пошуменост и сместувачките капацитети овозможуваат на овие простори во услови на војна да се формираат слободни територии, принуден и привремен престој на борбените единици, згрижување и сместување на евакуираното население од соседните општини, складирање на резерви од храна, гориво, резервни делови, опрема и др.

17.Загрозеност од техничко – технолошки несреќи и заштита на животната средина

Бидејќи на територијата на општината нема изградено поголеми стопански и индустриски капацитети, цениме дека загрозувањето на населението, материјалните добра и животната средина од поголеми размери не може да дојде. Со прекинувањето на производствениот процес на рудникот за железна руда во с.Сопотница престана и

загадувањето на водата на Црна Река кое настануваше како последица при сепарацијата и миењето на железната руда и отстранување на јаловината.

Сепак постојат можности од загрозување од техничко технолошки несреќи но тие не би предизвикале поголеми штети врз населението и материјалните добра.

Несреќи од експлозии би можеле да настанат на бензиските пумпи на Макпетрол (лоцирана на влезот на Демир Хисар), „ДХМ Петрол“ и БП на ЈП „Македонски шуми“ подружница Бигла (лоцирана во Мраморица); потоа во магацините за експлозив на АД „Рудник“ с.Сопотница (лоциран во атарот на с.Сопотница – каменолом) и ЈП „Македонски шуми“ подружница Бигла Демир Хисар (лоциран во складот за огревно дрво во Мраморица). Сепак опасноста за појава на несреќа од поголеми размери има во АД „Железник“ с.Сопотница каде што се произведуваат различни гранулати на сачми и челични одливци кои се добиваат со топење на железни отпадоци во специјални печки при што е потребно да се постигнат многу високи температури.

Една од елементарните превентивни мерки за заштитата од техничко – технолошки несреќи е просторното и урбанистичкото планирање.

Постојат три нивоа на превземање на превентивни безбедности мерки за заштита на луѓето, маретијалните добра и животната средина и тоа:

Прво ниво – одржување на опремата и инсталациите со цел сигурно користење на опасни материи во технолошкиот процес, а со тоа и одбегнување на технолошки катастрофи;

Второ ниво – превземање на мерки кои ќе обезбедат ограничување на емисијата како последица од пожар, експлозија или ослободување на хемикалии, што може да се случи во околности при поголеми индустриски акциденти.

Трето ниво – превземање на мерки за заштита на животната средина преку ограничување на ефектите од опасните материи или пак намалување на последиците од пожар или експлозија.

За перманентно следење на состојбите, условите за појава и заштита од техничко – технолошките несреќи во општината во наредниот период е потребно:

- да се формира систем за евиденција на опасни материи кои се користат во технолошките постројки причините за појава на можните техничко – технолошките несреќи и анализа на истите;
- изработка на план за превземање на превентивни мерки од страна на стопанските субјекти за спречување на евентуални технолошки несреќи и
- Изработка на програма за заштита на населението и едукација и тренинг на персоналот во случај на евентуална техничко – технолошка несреќа.

18. МЕРКИ ЗА ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ

18.1. Евакуација

Согласно Процената на загрозеност на Р.Македонија од природни непогоди и други несреќи (Сл.в. на Р.М бр. 117/2007 г.), територијата на општина Демир Хисар е класифицирана во IV зона на загрозеност од што произлегува дека општина нема да врши евакуација на сопственото население, туку ќе врши прифаќање на евакуираното население од соседните општини – особено од општината Битола. Оптималниот капацитет за сместување на евакуирано население во општината е околу 5000 лица.

Прифаќање на евакуирано население од соседните општини ќе се врши во организација на локалната самоуправа и другите надлежни органи на собирните места во

Демир Хисар и с.Жван, а сместување на евакуираното население ќе се врши во населените места: Смилево, Обедник, Утово, Стругово, Вардино, Слепче, Прибилци, Журче, Жван, Слоештица, Мренога, Вирово, Базерник, Доленци и Железнец.

Во зависност од која општина ќе се врши прифаќање на евакуираното население правци на движење ќе бидат по комуникациите: Битола – Демир Хисар и Кичево – с.Жван (собирно место) за во рамките на општината патните правци кои водат од собирните места (Демир Хисар и с.Жван) до горенаведените места во кои ќе се врши сместување на евакуираното население. За превезување на евакуираното население од собирните пунктови, преку подрачните одделенија за транспорт и врски ќе бидат ангажирани автобуси, минибуси и други подготвени возила од ЈП „Македонски шуми“ – подружница Демир Хисар, АД „Транскоп“ Битола, ЈП „Комуналец“ Демир Хисар и приватни превозници кои се занимаваат со превоз на патници.

Логистичка поддршка за време на прифаќањето и сместувањето на евакуираното население ќе вршат просторните сили за ЗиС кои ги формира општината, РСЕ за Заштита и спасување одделение за логистичка поддршка, ДООЕЛ „Младост“, ЈЗУ „Болница за душевни болести“, АД „Железник“, ДООЕЛ „Рудник“ с.Сопотница и други установи.

Покрај горе наведените населени места за сместување на евакуираното население предвидени објекти за сместување во општината се и следниве: Хотел Ресторан „Младост“ Демир Хисар (капацитет 39 легла); ЦОУ „Браќа Миладиновци“ (интернат за сместување на ученици – 20 легла), манастирските комплекси во с. Слепче, Журче, Големо Илино и Смилево (со околу 300 легла), Детската градинка „2^{-ри} Септември“ (20 легла) како и сместување во куќи во населените места во кои сопствениците не живеат, а во кои има услови за сместување и престојување на евакуираните лица. Ако бројот на населението за сместување е поголем ќе треба да се извршат поправки, преуредување или адаптирање на некои од куќите кои од поодамна се напуштени од нивните сопственици. Покрај ангажирањето на просторните сили за ЗиС на општината, РСЕ за заштита и спасување во сместување на евакуираното население, по план на локалната самоуправа ќе го вршат нивни претставници во соработка со луѓе од месните заедници, јавните претпријатија и други институции кои локалната самоуправа согласно Законот за ЗиС ќе го планира, организира и реализира евакуирањето на населението и РСЕ за ЗиС–одделението за ПМП, екипи од ЈЗУ „Здравствен дом“ и „Болницата за душевни болести“ ќе се грижат за здравјето на луѓето сместени во МЗ и другите објекти.

За потребите на евакуираното население Подрачното одделение за труд и социјална политика во соработка со локалната самоуправа и одборите на МЗ обезбедуваат услови за сместување во одредените објекти, а Црвениот крст и други невладини организации обезбедуваат материјални средства и други потребни ресурси за живот а претсавниците од Црвениот крст и невладините организации ќе се грижат за болните, повредените и изнемоштените лица, обезбедуваат и поделба на храна, хигиенски средства, облека, опрема и давање на друга помош потребна на евакуираното население.

Населените места и останатите објекти планирани за сместување на евакуираното население имаат електрична енергија и водоводна мрежа, регионалната и локалната патна мрежа е во добра состојба и овозможува движење на моторни возила и во лоши врнежливи услови, а исто така сите населени места се поврзани со телефонска мрежа.

За организирано и несметано извршување на прифаќањето на евакуираното население, локалната самоуправа, МЗ, ЈП и другите субјекти вклучени во овие активности ги спроведуваат следниве активности:

- изготвуваат список на лицата од одборот за прифаќање на евакуираното население;
- список на лицата ангажирани во собирните пунктови во Демир Хисар и с. Жван и на лицата од екипите кои ќе вршат раводување на луѓето по населени места;
- прегледи на единиците кои ќе вршат обезбедување, здравствените екипи и екипите на Црвениот крст;

- преглед на можните сместувачки капацитети МЗ, објекти од приватниот и државниот сектор;
- преглед на моторни возила кои ќе бидат ангажирани за превоз на населението;
- распоред на евакуираното население по реони; локација на пооделни органи, здравствени установи, училишта и друго;
- ТД, ЈП, ЈУ и служби кои ќе бидат ангажирани за прифаќање на населението;
- преглед на здравствени установи кои ќе учествуваат во прифаќањето на евакуираното население и давање на медицинска помош и состав на екипите;
- преглед на социјални, хуманитарни и други институции и организации кои учествуваат во давање на помош на луѓето.

По сместувањето на луѓето во индивидуалните и колективните објекти се преминува кон организирано вклучување на евакуираното население во работни, просветни, културни, забавни и други активности.

18.2. Засолнување

Според степенот на загроеност подрачјето на општина Демир Хисар може да се подели на 3 зони:

- Во првата зона каде што загроеноста на населението и матреијалните добра ќе биде најголема е градското подрачје Демир Хисар и с. Сопотница.
- Втората зона се населените места вдолж комуникацијата с. Железнец – с. Доленци – с. Жван – с. Белче, како и населените места с. Единаковци, с. Света, с. Бараково, с. Граиште, с. Суводол и с. Кутретино.
- Во третата зона се ридско – планинските села каде што има можности засолнувањето на населението покрај во подрумските простории може да се врши и во природни засолништа.

Вкупните потребни места за засолнување на населението во општина Демир Хисар се следни: во местото на живеење 8.793, на работното место 550 и на јавно место има потреба од 150 засолнишни места.

18.2.1 Број и состојба на постоечките засолништа

Според податоците со кои располагаме во општина Демир Хисар можности за засолнување на населението во засолни има:

120 места за засолнување на лица во местото на живеење, за вработените во институциите во општината 450, а на јавни места нема изградено капацитети за засолнување на населението. Во домот на културата има 100 места за засолнување, ЈЗУ „Здравствен дом“ има 50, ЈЗУ „Болница за душевни болести“ 300 лица и во 2 стамбени објекти во с. Сопотница има можност да се засолнат 120 лица.

Состојбата на објектите за засолнување во општината е следна: засолништето во Домот на културата „Илинден“ не е доизградено и не е опремено, во ЈЗУ „Здравствен дом“ и ЈЗУ „Болница за душевни болести“ не се во употреба бидејќи претходно треба да се изврши преадаптација, а моментално се користат како магацински простори односно работилници, а во стамбените објекти во с. Сопотница само делумно се употребливи бидејќи е неопходно нивно преуредување и опремување со неопходните МТС и опрема за престој на луѓето. Сите горенаведени објекти за засолнување на загроеното население не се опремени со инсталации за пречистување, односно филтрирање на воздухот па затоа спаѓаат во категоријата на објекти – засолни. Инаку овие објекти овозможуваат дополнителна заштита на засолнатите лица при воздушен удар од 25 кРа, а не заштитуваат од употребени РХБ средства.

18.3. Проценување на степенот на заштитата по реоните по однос на процените на видот и степенот на загроеност

Имајќи ја во вид каква е состојбата со објектите за засолнување на населението и материјалните добра цениме дека не постојат услови за засолнување на луѓето особено престојување подолго време во објектите за засолнување. Особено оваа констатација е карактеристична за првата зона–градот Демир Хисар и с.Сопотница каде што се лоцирани индустриските капацитети. Тука населението и материјалните добра ќе бидат позагрозени па затоа е неопходно да се врши доизградба, адаптација и опремување на постојните објекти за засолнување.

Во втората зона каде што степенот на загроеноста на населението и материјалните добра е помала, а покрај подрумските простории ќе се градат и уредуваат ровови без филтровентилациони уреди. Во третата зона степенот на загроеност ќе биде сосема мал, населението и материјалните добра ќе се засолнуваат во природни засолништа како што се шуми, пештери и други објекти.

18.4.Можностите за постоечките засолништа и можностите за прилагодување на објектите за засолнување и заштита

Како што нагласивме моменталните можности за засолнување на населението во општината Демир Хисар се околу 570 места за засолнување, со забелешка дека објектите предвидени за засолнување не се уредени, не овозможуваат засолнување, односно подолг престој на засолнетото население во истите. За зголемување на бројот на местата на населението и материјалните добра потребно е:

- адаптација на подрумските објекти во колективните и индивидуалните стамбени објекти, објектите на државната и локалната власт, ЈП, ЈУ, ТД и други институции.

- откривање, лоцирање, евиденција и адаптирање на природните објекти кои можат да послужат за засолнување на загроеното население како што се пештери, напуштени објекти, шумски појаси и други објекти.

- изградба на рововски засолни во дворните места на индивидуалните и колективните згради со капацитет од 5 до 7 засолни места, а во кругот на ЈП, ЈУ, ТД и и други институции организации со капацитет од 25 до 50 засолни места во зависност од бројот на вработените во соодветната институција.

Земјиштето на територијата на општина Демир Хисар овозможува употреба на сите видови на градежни машини како и на рачен алат при адаптирањето и изградба на рововски засолни и други објекти за засолнување и спасување на загроено население.

18.4.1. Носители во реализација на мерката засолнување на населението и материјалните добра

Согласно Законот за заштита и спасување, заштитата и спасувањето е активност од јавен интерес, а го спроведуваат државните органи, органите на државната управа, органите на единиците на локалната самоуправа, ЈП, ЈУ, ТД, здруженија на граѓани, граѓаните и силите за заштита и спасување.

18.5.Згрижување на настрадано и загроено население

-18.5.1 Процена на бројот на настраданото население од природни непогоди и други несреќи

При појава на природни непогоди или несреќи со поголеми размери ќе биде потребно загрозеното население да се извлече од тоа подрачје и обезбедат услови за живот и нормално одвивање на останатите активности. Со цел да се обезбеди навремено згрижување на настрадано и загрошено население на територијата на општина Демир Хисар потребни се подготовки на сите субјекти – учесници во таа активност. Оваа активност се организира со цел на загрозеното население да му се обезбедат основни услови за живот, сместување, исхрана, здравствена заштита, образование и други услови.

Согласно нашите согледувања, направените анализи и извршените проценки околу 500 луѓе ќе останат без елементарни услови за живот, кои ќе треба да бидат згрижени од надлежните институции. Поголеми загрозувања на населението и потребата за згрижување на луѓето ќе има при појава на разурнување на индивидуалните и колективните објекти, при појава на пожари и поплави кога би биле зафатени и населени места, појава на епидемии и други несреќи од пошироки размери.

-18.5.2. Објекти за сместување, исхрана и лекување на загрозеното население

Во организација на локалната самоуправа сместување на загрозеното население ќе се врши во семејства и во напуштени куќи каде што има услови во следните населени места: с.Вардино, с.Слепче, с.Стругово, с.Обедник, с.Смилево, с.Журче, с.Мренога, с.Вирово, с.Слоештица, с.Брезово, с.Ново Село, с.Зашле, с.Мало Илино и с.Ракитница. Исто можности за сместување на загрошено население има и во ДООЕЛ „Младост“ Демир Хисар (капацитет 39 легла); ЦОУ „Браќа Миладиновци“ (интернат за сместување на ученици – 20 легла), манастирските комплекси во с.Слепче, Журче, Големо Илино и Смилево (со околу 300 легла), Детската градинка „2^{ри} Септември“ (20 легла) и во други објекти.

Здравствена заштита и прва медицинска помош за згриженото население обезбедуваат ЈЗО „Здравствен дом“, ЈЗУ „Болница за душевни болести“, екипи од Црвениот крст, просторните сили за ЗиС, РСЕ за ЗиС – одделение за ПМП и други невладини и хуманитарни организации.

18.5.3. Носители, можности и услови за згрижување на луѓето

Носител во згрижувањето на настраданото и загрошено население ќе биде локалната самоуправа со своите органи, а ќе учествуваат силите за заштита и спасување, МЗ, ЈП, ЈЗУ, подрачните одделенија на одредени министерства (труд и социјала, транспорт и врски, одбрана, внатрешни работи, здравство и др.) кои согласно постојните закони имаат свои надлежности. За прифаќање на загрозеното население ќе бидат формирани пет прифатни пункта (2 во Демир Хисар и по 1 во с.Стругово, Журче и Жван) и четири екипи во Демир Хисар, с.Стругово, Журче и Жван.

Условите за сместување цениме дека се добри, бидејќи населените места и планираните објекти се снабдени со вода, електрична струја, телефонски врски, патишта и др.

Приготвување на храна ќе се врши во ДООЕЛ „Младост“, ЦОУ Гоце Делчев во Демир Хисар, „Даме Груев“ во с.Смилево во „Браќа Миладиновци“ с.Жван, Детската градинка „2^{ри} Септември“ во Демир Хисар и ЈЗУ „Болницата за душевни болести“ а превезувањето и поделбата на храна ќе биде во план и во организација на локалната самоуправа.

Хуманитарните и невладини организации ќе се грижат за подобрување на условите за сместување на населението, снабдување со средства за одржување на хигиената, исхраната, образованието и другите потреби на луѓето.

Згрижување на населението од болести ќе вршат здравствените установи во соработка со Фондот за здравствена заштита – одделение Демир Хисар.

Исто така преку Заводот за здравствена заштита од Битола, редовно ќе се врши контрола на примероци од храна и вода кои ќе ги користат луѓето.

19. РАДИОЛОШКА, ХЕМИСКА И БИОЛОШКА ЗАШТИТА

Иако можноста за РХБ контаминација на територијата на општината е мала (освен при хаварија на нуклеарни центри лоцирани во други држави) сепак при евентуална загроеност, РХБ заштита на населението и материјалните добра и добитокот ќе се реализира преку лична и колективна заштита со примена на мерките за ЗиС – со употреба на средствата за РХБ – заштита и засолнување на луѓето, материјалните добра и добитокот. Исто така ќе бидат превземени потребните мерки за заштита на храната, водата, објектите, МТС и одредени површини.

За утврдување на видот на РХБ контаминентите ќе бидат ангажирани вработените во постојните лаборатории во ЈЗУ “Здравствен дом“ и ЈЗУ „Болница за душевни болести“ Демир Хисар и АД “Железник“ с.Сопотница.

РХБ извидување на територијата, детекција и дозиметрија ќе вршат РСЕ за ЗиС – Одделението за извидување и одделението за РХБ деконтаминација бидејќи истите се пополнети со соодветен кадар, а во наредниот период и со потребните МТС за откривање и мерење на јачината на евентуални присутни РХБ – агенси. Исто така е потребно со овие состави да се реализира и повеќедневна обука, бидејќи истите се новоформирани единици

Деконтаминација на луѓето, облеката, опремата и МТС од РХБ – агенси ќе врши РСЕ за деконтаминација во јачина на одделение кое ќе формира деконтаминациона станица во просториите на ЈЗУ „Болницата за душевни болести“ Демир Хисар, каде постојат можности за деконтаминација на 60 лица и 80 комплекти на облека за еден час и 18 лица во ЦОУ “Гоце Делчев“ исто така за 1 час.

Доколку има потреба има можности за формирање на инпровизирани деконтаминациони станици во селата Загориче, Стругово, Суводол, Вардино, Света и Журче. Кога зборуваме за деконтаминација на луѓето, добитокот материјалните добра, објектите и одредени површини треба да се истакне дека територијата на општина Демир Хисар е мошне богата со воден потенцијал и постојат можности деконтаминација да се врши насекаде на нејзиниот простор. Инаку капацитетот на реките е следен: Црна Река 3000 л/с, Боишка Река 40 л/с, река Жаба 23 л/с, Мала Река 160 л/с, Обедничница 17 л/с и др. Исто така има и 3 вештачки акумулации од кои 2 во с. Суводол со капацитет од 150 000 м³ вода и едно езеро источно од с. Стругово со капацитет од 140 000 м³ вода. Сите овие водни капацитети се пристапни за моторни возила. Според податоците со кои располагаме на територијата на општината има над 700 бунари, претежно во рамничарските региони, со капацитет од околу 2.000.000 литри вода, 66 хидранти и повеќе од 100 извори.

Што се однесува до средствата за РХБ – заштитата состојбата е следна: формациските средства кои ги поседуваат РСЕ за ЗиС се недоволни, неадекватни и со изминат рок за употреба, а останатите субјекти воопшто не поседуваат средства и опрема. Затоа е неопходно во најкраток можен рок да се изврши пополна за да можат успешно да ги извршуваат нивните наменски задачи. Инаку постојат можности за РХБ – заштита населението да користи дел од индивидуалната облека, опремата и МТС што ги поседуваат кај себе како и други средства и материјали што ќе се најдат во засолните и на други места.

20. СПАСУВАЊЕ ОД УРНАТИНИ

Загрозувањето на населението и материјалните добра може да настане од уривање на објекти предизвикани од земјотреси, техничко – технолошки несреќи, диверзии и други природни непогоди. Најмногу разурнувања се очекуваат при појава на земјотреси.

Поаѓајќи од карактеристиките на земјиштето, густината на изградените објекти, видот на градежниот материјал и староста на изградените објекти степенот на оштетување може да биде: полесно оштетени околу 10%, тешко оштетени околу 5% и пред рушење или срушени околу 1% од вкупниот број на изградени објекти на територијата на општина Демир Хисар. Што се однесува на загроеноста на луѓето може да се очекува процент од 0,5% од вкупниот број на население во најзагроените реони или околу 7 граѓани во II зона до 0.3% или 4 лица и во III зона 0,1% или 8 лица или вкупно 20 лица би биле изложени на опасноста од затрупување под урнатините во општината.

За спасување на населението и материјалните добра од урнатини и за расчистување на градежниот материјал и останатиот материјал од разрушените објекти ќе бидат ангажирани РСЕ – одделение за спасување од урнатини (14 припадници), одделението за расчистување од урнатини (14 припадници) и припадници од просторните сили согласно бројот на урнатите објекти и степен на нивно разурнување, локалната самоуправа со своите институции и други субјекти кои согласно Законот за ЗИС имаат обврска да учествуваат во спасувањето на луѓето и материјалните добра.

РСЕ за заштита и спасување како и просторните сили од општина Демир Хисар досега не учествувале во спасување на луѓе од урнатини ниту пак со нив е изведена обука. Исто така треба да се нагласи дека овие единици не се опремени ниту со најосновни МТС и опрема за успешно извршување на наменските задачи, а за да одговорат на нивната намена треба да се реализира обука и пополнување со МТС час покоро.

Имајќи ги во вид постојните податоци и сочуваните историски записи за досегашните земјотреси (како најголеми причинители за рушење на објекти) кои се случиле на подрачјето на општина Демир Хисар потврдуваат дека овој простор сеизмички е мошне стабилен. Според досегашните проучувања може да се очекуваат земјотреси со максимален интензитет до 8 степени според меркалиевата скала кој би предизвикал разорнување на објекти, индивидуални згради и колективни згради и индустриски објекти. Инаку просторот е класифициран во три зони:

- прва каде се очекуваат најголеми разурнувања – Вирово, Мренога, Жван, Бабино
- Втора – Смилево, Обедник
- трета – останатите населени места во општината

При уривање на објекти можно е да се оштети постојната инфраструктура и да дојде до евентуална појава на пожари, пукање на браните од трите вештачки акумулации и поплавување на просторот под нив, експлозии и други дополнителни загрозувања на луѓето и материјалните добра. Со цел избегнување отстранување или намалување на последиците од уривање на објектите треба да се превземат следниве активности:

- доследно почитување на прописите со кои се пропишани стандардите за градба сеизмички објекти со одредена висина, густина, максимален степен на отпорност од рушење на објектите и нивна прописна оддалеченост еден од друг;
- перманентно обучување и оспособување на РСЕ и просторните сили формирани за оваа намена како и едукација на населението.

Во случај на појава на урнатини од било кој обем заради заштита и спасување на луѓето и материјалните добра да се превземат следниве оперативни мерки:

- извидување на урнатината;
- пронаоѓање на евентуално затрупани лица;
- осигурување на оштетените и поместените делови од конструкцијата за спречување на понатамошно уривање;
- спасување на евентуално затрупаните;
- извлекување надвор од зоната на урнатините;
- укажување на прва медицинска помош и
- преземање на други потребни активности

За спроведување на овие превентивни мерки за заштита и спасување од урнатини и отстранување на последиците учествуваат и надлежните институции од областа на

градежништвото, комунални дејности, транспорт, здравствена заштита, ПП заштита, угостителство, образование и др. (конкретни податоци има во Планот за расчистување на урнатини на ПО на ДЗС).

Во овие активности можат да се вклучат и хуманитарни здруженија и невладини организации.

21. ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ ОД ПОПЛАВИ

Територијата на општината Демир Хисар е мошне богата со воден потенцијал. Како потенцијални предизвикувачи на поплави се следните водотеци: Црна Река која извира во с.Железнец и поминува низ централното подрачје на општината Демир Хисар па се до с.Бучин во должина од 30 километри, Боишка Река, Стара Река, Жаба, Журешница, и Горна Река (сите се вливаат во Црна Река).

Покрај реките поплави можат да предизвикаат и трите вештачки акумулациони езера - 2 над с. Суводол со капацитет од 165.000 м³ вода и 1 североисточно од с. Стругово со капацитет од 120.000 м³ вода, при пукање односно рушење на браните.

Водостојот на реките е поголем во пролетниот период кога врнежите се поинтезивни и се топи снегот па се можни излевања на водите од речните корита и поплавување на земјоделските површини. Во текот на годината на подрачјето на општината Демир Хисар, просечно паѓа од 380 – 580 литри воден талог на м², а дебелината на снежната покривка во зимскиот период достигнува до 60 см во котлините а на планинските масиви и до 1 метар. Во летниот период се карактеристични кратки поројни дождови и врнежи од град. Во општината не постои целосно изграден систем за заштита и спасување од поплави, бидејќи не е извршено целосно расчистување на речните корита и суводолици, а нема изградено и одбранбени насипи на критичните места на Црна Река. При излевањето на водата од речните корита, претежно ќе бидат поплавени обработливи земјоделски површини. Најзагрозени подрачја од излевање на Црна река се во реонот на с. Сладуево, Граиште, Бараково, Единаковци и с.Света при што би можеле да бидат поплавени околу 25- 37 ха обработливо земјиште; Стара река во с. Мургашево би биле поплавени 1-2 ха; Боишка река во атарот на с. Мренога и с. Слоештица поплавени би можеле да бидат 2-4 ха, а при испуштање на вештачките акумулации би биле поплавени од 6-8 ха обработливо земјиште.

Што се однесува до бројот на објектите кои би можеле да бидат поплавени во најзагрозените региони е следен: од Црна Река во с. Сладуево можно е да бидат поплавени околу 31 објект; Стара Река во с.Мургашево да поплави 5 – 8; акумулациите во с. Суводол и С. Стругово 5 – 9 објекти.

На територијата на општината Демир Хисар во четирите најзагрозени региони, при излевањето на водата од речните корита можат да бидат поплавени од 34 – 51 ха и околу 42 – 48 објекти. Исто така на реките има изградено околу 28 мостови кои би можеле да бидат загрозени при зголемување на водостојот.

Со цел да се избегнат, односно ублажат последиците од поплави на подрачјето на општината неопходно е расчистување на речните корита на реките кои можат да се излеат и да предизвикаат поплави (особено на коритото на Црна Река од с.Жван до с.Сопотница во должина од 500 м и од с.Бараково до с.Света во должина од 2000 м), редовно одржување на водообјектите, обележување на поплавниот бран при евентуално рушење на браните од вештачките акумулации во с.Стругово и с.Суводол, следење на состојбата со водостојот на реките при обилни врнежи и нагло топење на снегот, превземање на превентивни мерки од страна на локалната самоуправа за заштита и спасување на населението и материјалните добра како и зајакнување на местата каде што е можно поткопување од водите на Црна Река на патниот правец Кичево – Битола, како и отстранување на паднати стебла, нанос, смет, гранки и други пречки во самите речни корита.

За заштита и спасување од поплави општина Демир Хисар има формирано одделение за заштита и спасување од поплави од 7 лица. Одделението не е опремено и обучено за

извршувањето на задачите. На територијата на општина Демир Хисар ПО за ДЗС има формирано одделение за заштита и спасување кое брои 14 припадници. Исто така бидејќи е новоформирано нема учествувано во спасување на луѓето и материјалните добра од поплави. Досега не е вршена обука со оваа единица, ниту пак е реализирана обука со припадниците од ЛП, ТД, ЈУ и други служби кои имаат обврски да учествуваат во заштитата и спасувањето од поплави.

Во наредниот период неопходно е да се реализира обука со оваа единица, како и со просторните сили за ЗиС.

22. ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ ОД ПОЖАРИ

Поаѓајќи од основните карактеристики на подрачјето на општината Демир Хисар во однос на климатските услови, пошуменоста, изграденоста на објектите како и досегашните искуства потврдуваат дека пожарната оптовареност во овој реон е на високо ниво, особено се мошне чести пожарите на отворен простор и во шумските комплекси, а понекогаш и со предизвикување на поголеми материјални штети.

Опасностите за избувнување на пожар се најголеми во летниот период кога дневните температури се мошне високи, а причините за појава на пожар се најчесто следниве:

- Поради негрижа и невнимание на луѓето кои се присутни и престојуваат во шумите поради сечање на дрва, собирање на шумски плодови, лов, излет и др.
- Заради густината на објектите и видот на материјалот со кој се изградени (особено помошните објекти во кои се чува добитична храна) посебно во селските населби, а тоа придонесува за да истите се мошне чувствителни на пожар;
- Житните култури за време на жетвените работи се исто така подложни на пожар; и
- Поради употреба на лесно запаливи материји во процесот на производство во некои работни организации.

Горе наведените податоци зборуваат дека можностите за избувнување на пожар во општината Демир Хисар се мошне големи, а најчесто причина за појавата е невниманието на човекот. Бидејќи пожарите претставуваат потенцијална опасност за загрозување на населението, материјалните добра и шумските комплекси се превземаат поголем број превентивни и оперативни мерки. Би ги споменале следните:

Редовно вршине информирање на населението за тоа како да се ракува со запаливи средства и целосно да се применуваат мерките за заштита и спасување од пожари, потоа дека е забрането палење на оган во шумите и контролирано движење на луѓето во одредени региони. Исто така значајна активност е обучувањето на населението за ракување со средства за ПП заштита, потоа при изградба на објектите да се одбегнува градба со лесно запалив материјал, посебно внимание да им се посвети при сместувањето, чувањето и работата со лесно запаливи материјали во процесот на производство, а во рамките на можностите да се врши набавка на ПП средства и опрема, изградба на заштитни појаси особено во шумските комплекси и житарици како и превземање на други мерки кои ќе придонесат за намалување на опасноста од појава на пожари.

Што се однесува до загрозеноста на шумите од пожари тие се класифицирани од II и III степен на загрозеност и тоа околу 1106 ha во II и околу 23488 ha во III степен.

Поради експлоатацијата на шумите (сеча на огревно дрво), поголем број на верски објекти како и историски споменици лоцирани во ридско-планинските предели, отвореноста на шумите со шумски патишта е на високо ниво (може да се каже дека ги задоволува дури и европските стандарди) односно има 15 km шумски патишта на површината од 100 ха шума, што значи дека пристапноста при евентуална појава на пожар на поголемата територија од

шумите ќе биде релативно добра. Исто така треба да се истакне дека изградените патишта имаат капацитет за движење на моторни возила, особено за теренски моторни возила.

За заштита и спасување од пожар на територијата на општината Демир Хисар формирани се следниве институции и сили: Координативно тело за заштита од пожари, ТППЕ (професионална единица), РСЕ за заштита и спасување од пожари во јачина од одделение, сили во ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“ Демир Хисар, просторни сили за заштита и спасување кои се формирани од локалната самоуправа со јачина на вод кои бројат 30 лица, како и локалното население кое би се вклучило во гаснењето на пожари по потреба.

При евентуална појава на пожар веднаш се ангажира ТППЕ и мобилната екипа на ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“ Демир Хисар (кога се работи за шумски пожари). Овие состави се обучени и оспособени за успешно извршување на нивните наменски задачи, а РСЕ за заштита од пожари беа ангажирани во неколку наврати во гаснењето на големите шумски пожари кои ја зафатија општината во 2007 година, сепак им е неопходна повеќедневна обука. Се ангажираат и просторните сили за ЗиС кои треба да се опремаат и обучат.

ТППЕ и единицата од ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“ Демир Хисар, ја поседуваат неопходната опрема, маханизација и МТС за гасење на пожари, а РСЕ за ЗиС од пожари не е опремена со потребните МТС и опрема, а она која ја поседува е со изминат рок.

Инаку во гаснењето на пожарите од ТППЕ Демир Хисар се ангажира 1 цистерна и 4 до 6 пожарникари, а од ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“ Демир Хисар, согласно составниот оперативен план ќе се ангажира една од трите оперативни групи и по потреба групата од тешка механизација а по одлука на директорот на ДЗС се врши мобилизација и ангажирање на РСЕ за ЗиС од пожари. Доколку пожарот трае повеќе од 4 часа се ангажира групата за обезбедување на храна и вода. Ако пак пожарот не може да се изгасне, Градоначалникот на општината бара ангажирање на жителите од најблиските населени места. Ако и по овие превземени мерки пожарот не се тогаш Градоначалникот ги мобилизира просторните сили. Исто така Градоначалникот може писмено да побара од Дирекцијата на ЗиС Скопје за ангажирање на Републичките сили за заштита и спасување, формирани во општината.

Во наредниот период треба да се преземат и следниве мерки:

- оспособување на силите за заштита од пожари на сите нивоа;
- континуирана контрола на шумските комплекси од страна на претпријатијата кои стопанисуваат со нив;
- едукација и обучување на населението и подигнување на противпожарната култура;
- обезбедување на постојано дежурство во шумското стопанство „Бигла“ Демир Хисар;
- организирање на набљудување и известување за појава на пожар;
- други мерки кои ќе придонесат за спречување на пожарите или намалување на последиците

23. ЗАШТИТА ОД НЕЕКСПЛОДИРАНИ УБОЈНИ СРЕДСТВА

Според оценките и пронајдените НУС, досега потврдено е дека на територијата на општина Демир Хисар има поголеми количини на вакви средства кои се останати од воените дејства од изминатиот период. Од досега оронајдените НУС може да се заклучи дека најголемиот дел од нив потекнуваат од Првата светска војна. Најчесто досега граѓаните НУС, најдуваат при обработката на земјиштето, изградба на објекти, копање на гробни места и др. Досега најмногу НУС се пронајдени во следниве региони: мв Липинци (над градските гробишта с.Мургашево) во атарот на с.Света, с.Единаковци, мв Мраморица, с.Сопотница, с.Железнец, с.Доленци и др.

Веднаш по добивањето на информација за пронајдено такво средство местото го обезбедуваат припадници на МВР се додека не биде предадено на пиротехничар од ДЗС кој ќе ги превземе складира и ќе ги уништи (со наредба на Директорот на ДЗС – задолжен за превземање на пронајдено НУС е пиротехничарот од ОЕ за ЗиС од Кичево).

Уништувањето на пронајдени НУС го врши пиротехничарот од ОЕ за ЗиС од Кичево по сопствен план и програма. Инаку доколку се појави потреба за уништување на НУС на територијата на општината тие ќе се уништуваат во реонот на с.Загориче (м.в.Пленкоец) и с.Жван м.в.Ставраково (стар руднички пат), водејќи сметка пред се за безбедноста на лицата кои ја реализираат задачата (пиротехничари, санитарски екипи, возачи), населението и материјалните добра.

ТД кои се занимаваат со лесно запаливи и експлозивни материи на територијата на општината се следниве:

- Бензинска пумпа на „Макпетрол“ (бензин, нафта, масло, плин)
- Бензиска пумпа „ДХМ Петрол“,
- Бензинска пумпа на ЈП „Македонски шуми“ подружница „Бигла“ (нафта) лоцирана во складот за огревно дрво „Мраморица“
- Магазин со експлозив на АД „Рудник“ с.Сопотница, лоциран во каменоломот во атарот на с.Слоештица
- Магазин со експлозив на ЈП „Македонски шуми“ подружница „Бигла“ лоциран во складот за огревно дрво „Мраморица“
- АД „Железник“ с.Сопотница топилница на старо железо и производство на сачми за пескарење.

Превезувањето на пронајдените НУС го вршат пиротехничарите вработени во ОЕ за ЗиС од Кичево и РО за ЗиС од Битола. Доколку, НУС ги превзема ОЕ за ЗиС од Кичево превезувањето ќе биде по комуникацијата – местото каде е пронајдено НУС – с.Железнец – Кичево, а доколку биде ангажирана РО за ЗиС од Битола – место на пронајдување на НУС – Мраморица – с.Лопатица – Битола. Инаку двете институции се снабдени со специјални моторни возила за превезување на НУС.

Загрозени реони и објекти во кои се чува и работи со запаливи материи и експлозивни се следниве:

- Бензинска пумпа на „Макпетрол“ лоцирана на влезот на Демир Хисар
- Бензиска пумпа „ДХМ Петрол“,
- Бензинска пумпа на ЈП „Македонски шуми“ подружница „Бигла“ лоцирана во складот за огревно дрво „Мраморица“
- Магазин со експлозив на АД „Рудник“ с.Сопотница, лоциран во каменоломот м.в.Топлица во атарот на с.Слоештица
- Магазин со експлозив на АД „Гранит“ лоциран во каменоломот Топлица и магазин со експлозив на ЈП „Македонски шуми“ подружница Д.Хисар – лоциран во м.в. Мраморица
- АД „Железник“ с. Сопотница – топилница на железо и производство на сачми за пескарење.

Сите објекти се лоцирани подалеку од населените места освен топилницата на АД „Железник“ с.Сопотница која е блиску до населбата, а објектите на АД „Железник“, Бензинска пумпа на „Макпетрол“ и „ДХМ Петрол“ се од армирано – бетонска и метална конструкција – согласно изготвен проект, а експлозивот се чува во магацински простории оддалечени од населените места, така што и да бидат предизвикани или пак да се случат несреќи нема да бидат загрозени луѓето од населените места.

НУС се најдени на целата територија на општината, но најмногу во м.в. Липинци и градските гробишта лоцирани во атарот на с. Мургашево, место каде што во I светска војна било користено за магацински простор каде што биле складирани големи количини на оружје и муниција и МЕС. Поради големите количини на НУС – пронајдени досега на ова место цениме дека е потребно да се изврши пронајдување и расчистување на просторот од НУС – впрочем како една од задачите зацртани во програмата за работа ОЕ за ЗиС за 2008

година е и изработка на Проект за расчистување на овој простор од НУС, а неговата реализација треба да ја одобри ДЗС – Скопје.

24. ПРВА МЕДИЦИНСКА ПОМОШ

Загрозувањето на животот на луѓето и уништување на материјалните добра може да биде предизвикана како од природни непогоди, епидемии и други несреќи во мир и во војна. За заштита и спасување на луѓето и давање на ПМП се грижат вработените во здравствените установи во општината како и припадниците на просторните сили за ЗИС и РСЕ за ПМП. Општината има формирано одделение за ПМП од составено од 11 лица.

Досегашните анализи и податоци со кои располагаме говорат дека на подрачјето на општината појави од поголем број на заболени луѓе се регистрирани од следниве болести: ентероколитис, грип, варичела, а други болести во размери на епидемии не се регистрирани.

Повреди и жртви кај населението можни се при појава на земјотреси, пожари, поплави и други непогоди како и при воени разурнувања, а нивниот број ќе зависи од видот и интензитетот на непогодата и степенот на разурнувањето. Поголем број на жртви можат да се очекуваат при појава на земјотреси, посебно во реоните каде што е предвидено потресите да бидат посилни, а мошне мали или воопшто ќе ги нема при појава на пожари, поплави, лизгање на земјиште и други несреќи.

Покрај просторните сили за ЗИС и РСЕ за прва медицинска помош кое на самото место на несреќата на загрозените ќе им дава прва медицинска помош, за згрижување на ранетите и повредените ќе бидат ангажирани вработените од здравствените институции кои работат во општината Демир Хисар и тоа:

- ЈЗО Здравствен дом со 6 лекари специјалисти, 7 лекари од општа пракса и 20 медицински сестри и техничари на населението ќе им дава примарна медицинска заштита.
- ЈЗО Болница за душевни болести со 256 вработени. Оваа институција дава специјализирана здравствена заштита.
- Приватни здравствени ординации 7 од општа пракса и 4 стоматолошки ординации кои даваат примарна здравствена заштита.

ЈЗУ како и останатите здравствени организации кадровски и технички се опремени за давање на прва медицинска помош за загрозеното и повреденото население.

Со приватизацијата во здравствениот систем во наредниот период најверојатно ќе треба да се изнајдуваат поинакви решенија околу формирањето на екипите на прва медицинска помош на населението во услови на природни непогоди и други несреќи.

Хигиено-епидемиолошката состојба на подрачјето на општината е на задоволително ниво. Хигиената во ЈП, ЈУ, локалните и државните органи и институции е застапена согласно бараните критериуми и нивните можности, а здравствената култура кај населението е на потребното рамниште.

На територијата на општината нема индустриски капацитети кои можат да извршат загадување на водата која се употребува за пиење или пак за наводнување на градинарството, овоштарството и други култури. Квалитетот на водата на целото подрачје на општината е добра и ги задоволува бараните критериуми.

Со цел да се обезбеди благовремено превземање на одредени мерки за укажување на прва медицинска помош на повредените или на заболените лица во сите единици на ЗИС кои ги формира локалната самоуправа, ЈП, ТД и другите институции приоритет во обучувањето на истите да биде оспособување на припадниците за давање на ПМП.

Реоните во кои се очекуваат повредени и загинати лица, здравствените институции, прифатилиштата и собирните места се внесени во Планот за ПМП на карта на општината Демир Хисар, а останатите податоци на Прегледите кои се составен дел на Планот за ПМП.

Заради ефикасна заштита и спасување на населението и материјалните добра во наредниот период неопходно е да се превземат следниве мерки:

- спречување на појава на масовни заразни заболувања;
- редовно следење на санитарно - хигиенската и епидемиолошка состојба на водата;
- елиминирање на ризични појави од потенцијални загадувачи со употреба на средства за заштита на растенијата, локации за смет, токсичен отпад и др.
- одредување на широка заштитна зона на извориштата и редовна контрола за нивното одржување;
- редовно да се врши контрола врз системите за јавно снабдување на населението со вода;
- здравствените установи во општината да обезбедат интензивна и редовна здравствена заштита на населението, а по потреба да можат да развијат и подвижни медицински установи во непосредна близина или на самото место на несреќата.

25. ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ НА ЖИВОТНИТЕ И ПРОИЗВОДИТЕ ОД ЖИВОТИНСКО ПОТЕКЛО

Можностите за контаминација на животните и на производите од животинско потекло на територијата на општината Демир Хисар се мали (освен при употреба на НХБ агенси), а за тоа говорат следниве показатели: на ова подрачје нема големи индустриски производни капацитети кои би ја загадиле (контаминирале) водата, воздухот и почвата, а преку нив и животните или нивните производи. Што се однесува пак до појавата на заразни болести кај животните досега повеќе пати се регистрирани појава на: свинска чума и црвен ветер (свињи); краста – ентерокела (овци); антракс (говеда) и самонела (живина).

Заштитата на животните и на производите од животинско потекло ќе ја реализира ветеринарната служба со превземање на превентивни мерки (вакцинација на животните, почитување на пропишаните мерки за превезување, складирање, чување и продажба на производите) со што би се спречила појава на болести или би се ублажиле евентуалните последици. Доколку пак се појави одредена болест кај животните брза, навремена и ефикасна интервенција на оваа служба пред болеста да добие на интензитет на масовно заболување или епидемија.

Добиточниот фонд во општината од година во година постојано опаѓа. Според постојните показатели состојбата е следна: говеда 1578; кози 44; свињи 140 и овци 3747; живина 9500 распоредени во 3 живинарски фарми.

На територијата на општината има една ветеринарна станица лоцирана во Демир Хисар, во која е вработен 1 ветеринарен лекар, а 2 ветеринарни лекари приватно ја организираат заштитата на животните.

Дијагностика на заразните и паразитските болести кај добиточниот фонд во општината ќе врши Ветеринарниот центар од Битола со свој персонал.

Складирањето на месото и другите производи од животинско потекло населението го врши индивидуално во сопствени замрзнувачи, а во рамките на општината АД, ПП и други институции кои се занимаваат со производство и продажба на месо и други производи од животинско потекло поседуваат сопствени сместувачки и магацински простории.

РСЕ се грижи за заштита и спасување на животни и производи од животинско потекло, но постојат можности и другите РСЕ за ЗиС да се ангажираат во својство на извршители или да даваат помош на ветеринарните служби за одредени активности, а во рамките на просторните сили локалната самоуправа ќе треба да формира и ваква единица.

Локалната самоуправа ќе треба да изготви и План за заштита и спасување на животните и на производите од животинско потекло со тежиште на обучување и оспособување на луѓето – иматели на добиток за укажување на прва ветеринарна помош,

заштита на добиточниот фонд и обезбедување на фармацевски и прирачни средства за заштита на добитокот.

Исто така во Планот кој ќе го изработи локалната самоуправа треба да бидат утврдени местата за закоп на загинатите и пцовисаните животни како и да се одредат луѓето кои ќе учествуваат во извршувањето на оваа активност.

Инаку во случај на постоење на опасност од појава на природни непогоди, надлежните институции ќе ги превземат следниве превентивни мерки:

- заштитни вакцинирања;
- дијагностички и други испитувања;
- дезинфекција, дезинсекција и дератизација;
- нештетно отстранување на животински лешеве;
- контрола на водата и сточната храна;
- контрола на објектите за сместување на животните;
- контрола на животните во промет;
- контрола на превозните средства за храна и жив добиток;
- дотур на чиста вода и здрава храна и
- лекување на заразените и повредените животни.

Во наредниот период приоритетна задача треба да биде пополнување на РСЕ за ЗиС на животни и производи од животинско потекло со потребните МТС и опрема, како и формирање на просторни сили за оваа намена.

26. ЗАШТИТА И СПАСУВАЊЕ НА РАСТЕНИЈАТА И ПРОИЗВОДИТЕ ОД РАСТИТЕЛНО ПОТЕКЛО

Територијата на општината Демир Хисар има површина од 33 083 хектари од кои 24 432 хектари се покриени со шуми (западен и северен дел), околу 3000 хектари со нискостеблести растенија и трева и 5651 хектари се рамничарски предели и се најдуваат по течението на Црна Река (југо-источен дел).

Можностите за контаминирање на растенијата и нивните производи се мошне мали бидејќи на територијата на општината нема поголеми индустриски, стопански и други производни капацитети кои би ја загадиле односно контаминирале водата, воздухот, растенијата и земјиштето освен ако бидат употребени РХБ агенси. Но за време на вегетацијата земјоделските и шумските растенија се изложени на штетно делување на голем број на болести и штетници кои можат да предизвикаат и нанесат големи штети со намалување на придонесот и квалитетот кај земјоделските производи, намален прираст на дрвна маса во шумските комплекси и друго.

Заштитата на растителниот свет и производите од растително потекло ќе ја вршат најпрво самите производители со примена на современи агротехнички мерки, со третирање на препарати и други заштитни средства. За успешно спроведување на оваа заштитна мерка неопходно е Службата за унапредување на земјоделството да врши обука на индивидуалните земјоделци за што поефикасна заштита на растенијата и производите од растително потекло. Исто така треба да се превземаат неопходните мерки против физичкото уништување на растителниот свет од поплави, непланска експлоатација особено од пожари кои во последно време се многу чести и предизвикуваат огромни штети на шумите и природата во целина каде што најчеста причина е човечкиот фактор. За заштита на растенијата особено шумите при појава на болести од пошироки размери неопходно е и авионско полевање на шумите со соодветни препарати.

Носители на заштитата и спасувањето на растенијата и производите од растително потекло ќе бидат индивидуалните производители, стручните служби, локалната самоуправа како и другите институции кои се надлежни за извршување на овие задачи.

Населението во општината Демир Хисар претежно се занимава со земјоделие (околу 17%), а најмногу се застапени житните култури (со 68% или на 2495 ха) – пченица, пченка, јачмен и рж, градинарските култури (со околу 16% или на 573ха) – пипер, кромид, домати, компир и лук; индустриски култури (со 13% или на 485 ха) – најзастапен е тутунот; фуражни култури (со 3% или 102ха) како и на одредени површини се одгледуваат на површина од околу 4000ха од кои 1200ха се најдуваат во равничарскиот, а околу 2800ха во ридскопланинскиот дел од општината.

Скаладишни капацитети на територијата на општината се: магацинот за скалдирање на жито во мелницата за брашно во с.Единаковци со капацитет од 4000 тони, магацин за времено сместување на сезонски производи – пачурки, вишни, боровинки и др.

На територијата на општината нема служба за прогнозирање и следење на последиците при евентуална појава на природни непогоди и други несреќи, а податоци за временската состојба добиваме преку ЦУК Демир Хисар од Управата за хидрометеоролошки работи од Скопје.

Во општината има неколку земјоделски аптеки кои се снабдени со доволни количини и асортиман на препарати за заштита на растенијата од различни болести.

Врз основа на видот и застапеноста на растителните култури како и видот на шумите застапени на територијата на општината, а согласно извршените проценки и досегашни искуства кои ги имаат ПЕ за земјоделство и другите релевантни институции како болести кои се појавиле во форма на епидемии на овие подрачја се регистрирани: забрус кај пченицата, пламеница кај пиперот, вироза кај тутунот, а кај шумите кубер и жолтомешка кај дабот и боровитник кај борот односно кај иглолисните растенија.

26.1. Асанација на теренот

Асанацијата на теренот како мерка опфаќа превземање на санитарно – хигиенски и санитарно – технички мерки во општината со цел да се спречи појава на заразни болести или епидемии од една страна на подрачјето на друго подрачје. Оваа активност се постигнува со превземање на мерки за навремено отстранување, идентификација, пренесување и погребување на настрадали луѓе, отстранување на лешеве од убиени, загинали или пцовисани животни, потоа дезинфекција и дератизација на објектите, одредени места и терени, отстранување на отпадните и штетни материи кои го загрозуваат здравјето и животот на луѓето, животните и растенијата, обезбедување на хемиски и бактериолошки испаравна вода за пиење и употреба, гасење на пожари, заштита од поплави, расчистување на урнагини, поправка и санирање на состојбите во електричната мрежа ПТТ инсталациите, канализационата мрежа и др. мерки потребни за асанација на теренот.

Планирањето и реализирањето на овие активности на територијата од општината го вршат органите на државната управа, локалната самоуправа РСЕ за асанација на теренот како и месните сили за ЗиС што ги формира локалната самоуправа, потоа ЈКП „Комуналец“, месните заедници и др. органи и институции.

Погребот на настраданите луѓе во градот ќе се врши на градските гробишта во Мургашево, а настраданите луѓе од останатите МЗ на постојаните гробишта во населените места. За собирање на загиналите или умрените лица одредени се 2 собирни пунктови во Демир Хисар и во с.Сопотница, тријажни пунктови ќе има во Демир Хисар и с.Жван. Транспортот на загинали и умрени луѓе на собирниот пункт во с.Сопотница ќе се врши по комуникациите: с.Железнец – с.Жван – с.Сопотница и с.Боишта – с.Мренога – с.Жван – с.Сопотница. На собирниот пункт во Демир Хисар по комуникациите: с.Ракитница – с.Ново

Село – с.Прибилци – Демир Хисар; с.Журче – с.Сладуево – Демир Хисар; с.Смилево – с.Обедник – Демир Хисар и с.Света – с.Единаковци – с.Граиште – Демир Хисар.

Закопување на загинатите и пцовисани животни ќе се врши во атарот на с.Мургашево во мв Липинци, а во останатите населени места местото ќе го одредат советите на месните заедници.

Прегледот на екипата за идентификација, собирање и транспортирање на загинатите и погреб на насраданите луѓе како и за закопување на загинатите и пцовисани животни се дадени во Планот за Асанација на теренот.

За спроведување на мерките за дезинфекција, дезинсекција и дератизација локалната самоуправа ќе достави барање до надлежните органи.

Депонирање и уништување на штетни отпадоци и опасни материи ќе се врши во атарот на с.Белче.

Материјалното обезбедување на одделението за асанација при извршување на задачите ќе го врши одделението за логистичка поддршка и месните сили што ги формира локалната самоуправа.

Информирање на населението за можните опасности, мерки и задачи кои треба да ги извршуваат за време додека трае спроведувањето на мерката за асанација на теренот ќе се врши преку локалното радио и Центарот за управување со кризи.

27. ЗАШТИТА НА ЖИВОТНАТА СРЕДИНА И ПРИРОДАТА

Бидејќи на територијата на општината Демир Хисар нема изградено поголеми индустриски капацитети цениме дека не може да дојде до загрозување на населението, материјалните добра, животинскиот и растителниот свет, а последиците да бидат од поголеми размери. Со престанувањето на работата на рудникот за жлезна руда во с.Сопотница престана и опасноста за загадување на водите на Црна Река кое настануваше при миењето и сепарирањето на жлезната руда од јаловината. Инаку постојат можности за предизвикување на несреќи од експлозии на бензиските пумпи лоцирани во Демир Хисар и Мраморица „Макпетрол“ , „ДХМ Петрол“ и бензиска пумпа на ЈП „Македонски шуми“ – подружница „Бигла“, магацините за експлозив на АД „Рудник“ с.Сопотница (лоциран во каменоломот во атарот на с.Слоештица м/в Топлица) и ЈП „Македонски шуми“ – подружница Бигла Демир Хисар (лоциран во складот за огревно дрво во мв Мраморица). Сепак најголема опасност за појава на поголеми несреќи има во АД „Железник“ во с.Сопотница каде што се произведуваат разни гранулати на сачми како и челични одливци со топење на железно отпадоци во специјални печки каде што е потребна висока температура.

На територијата од општината да се предвиди место за одлагање на отпад кој е опасен за населението, материјалните добра како и животинскиот и растителниот свет бидејќи ова прашање ќе се решава на регионално ниво. Инаку за одлагање на градежни материјали при уривање на објекти од природни непогоди и други мерки, согласно урбанистички план на општината Демир Хисар е предвиден напуштениот рудник за жлезна руда во атарот на с.Сопотница.

Загрозени зони со поголеми површини во општината нема. Загрозен е растителниот свет (житните и градинарските култури) на земјоделското земјиште околу каменоломот на м/в Топлица на површина од на 3 – 5 км² во атарот на с.Слоештица со прашина која настанува при сепарирањето на каменот.

Институции опремени за да вршат контрола на техничко–технолошката опременост и исправност на загадувачите на животната средина и природата на територијата нема.

28.ПОТРЕБИ И МОЖНОСТИ ЗА ОРГАНИЗАЦИЈА И РАКОВОДЕЊЕ СО ЗИС

Со силите за ЗиС што ги формира Р.Македонија на територијата на општината Демир Хисар раководи Регионалниот штаб за ЗиС, а со силите за ЗиС што ги формира локалната самоуправа раководи Штабот за ЗиС на единицата на локалната самоуправа, во ТД, ЈП установи и служби, штабовите во тие институции, а командуваат командирите на формациските единици, односно командантите на штабовите од наведените институции.

28.1 Структура на силите за ЗиС

а) РСЕ за ЗиС ги сочинуваат:

- регионален штаб за ЗиС – раководи со РСЕ за ЗиС, а е составен од штаб, одделение за оперативно технички работи и група за врски со вкупно 28 припадници;

- РСЕ за ЗиС – одделение за извидување 11 припадници, одделение за РХБ деконтаминација 14 припадници, одделение за спасување од урнатини 14 припадници, одделение за расчистување од урнатини 14 припадници, одделение за ЗиС од пополави 14 припадници, одделение за ПМП од 11 припадници, одделение за асанација на теренот 18, одделение за логистичка поддршка 14 и одделение за спасување од пожари со 17 припадници за ЗиС. Вкупно во РСЕ за заштита и спасување има 155 припадници.

б) просторни сили:

Просторните сили за ЗиС се организираат согласно потребите и можностите на локалната самоуправа со одлука на советот на општината. За раководење со просторните сили за ЗиС раководи штабот за ЗиС со персонален состав од 10 припадници. Формирани се одделенија за прва медицинска помош составено од 11 лица, одделение за згрижување и евакуација од 11 лица, вод за ЗиС од пожари од 30 лица и одделение за заштита од поплави од 7 лица или вкупно 69 лица, како вкупно за просторните сили за ЗиС за општина Демир Хисар. Истите досега не се ни опремени, ни обучени и затоа немаат земено активно учество при евентуални природни непогоди и други несреќи.

Опременоста на единиците за ЗиС не е во согласност со материјалната систематизација. РСЕ за ЗиС имаат дел од потребните МТС и опрема на истите се недоволни, а на повеќето од нив рокот за употреба им е изминат (средства за лична заштита, санитарски средства, интенданска опрема и др.). Доколку сакаме силите за ЗиС успешно да ги извршуваат наменските задачи треба да се планира и реализира обука со припадниците и час поскоро набавка на потребните МТС и опрема.

За навремено и редовно прибирање на податоци од надлежните органи, стручните служби, МЗ, работните организации и граѓаните за одредени настани и појави кои се од посебен и општ интерес за населението и институциите со грижи Центарот за управување со кризи. Преку оваа институција се врши известување, а по потреба и тревожење на населението при елементарни непогоди и други несреќи во мир, вонредни состојби и во воени услови. Тревогата на населението по потреба се врши согласно знаците за тревожење со вклучување на сирена и известување преку локалното радио. Доколку има потреба, а цениме дека има и објективни можности единици од соседните општини (Крушево, Битола, Кичево, Прилеп, Ресен) да бидат ангажирани во активности кои се однесуваат за заштита и спасување на населението и материјалните добра особено при појава на пожари, поплави или други појави предизвикани од елементарни непогоди или други несреќи од поголеми размери (вакви активности се реализирани при гаснењето на пожарите во текот на 2007г.).

28.2. Оспособеност на субјектите за ЗиС во единиците на локалната самоуправа, ТД, ЈП, установи и служби

За раководење со просторните сили за ЗиС локалната самоуправа има формирано Штаб за ЗиС кој има задача да врши подготовка и оспособување на граѓаните за заштита и спасување од елементарни непогоди и други несреќи. Исто така се изработени Планови за ЗиС како и другите документи кои се однесуваат за ЗиС на населението, материјалните добра, животинскиот и растителниот свет и производите од нив.

Што се однесува на обуката на Штабот за ЗиС во локалната самоуправа, штабовите во ЈП, ТП како и со припадниците од просторните сили досега не е реализирана, ниту пак биле вклучени организирано во извршување на активности при појава на пожари, поплави и други непогоди.

Во наредниот период е неопходно да се планира, организира и реализира обука со овие сили за ЗиС за да можат да бидат вклучени во извршување на задачи од ЗиС на населението, материјалните добра, растенијата и животните и успешно извршување на нивните наменски задачи.

Локалната самоуправа нема опрема и МТС за опремување на просторните сили кои ќе бидат формирани. Затоа во наредниот период е неопходно во рамките на можностите на локалната самоуправа да се пристапи кон формирање, а потоа и кон набавка на опрема и МТС за потребите на овие состави.

28.3. Оспособеност на граѓаните

Самозащитата на секој поединец е основен и мошне значаен вид на заштита особено како превентивна мерка или активност која треба да се превземе на почетокот или во текот на елементарната непогода или друга несреќа која би се појавила (случила).

Затоа говориме дека самозащитата е најмасовна форма на заштита и спасување на луѓето и треба да се организира на целиот простор на општината каде што живеат и работат луѓето.

Обуката на граѓаните за самозащитата треба да се планира, подготвува и реализира плански со тежиште на превентивната заштита и давање самопомош, прва медицинска помош, локализирање и гаснење на пожари, спасување на плитко затрупани лица и брзо известување до надлежните органи за непогоди, несреќи и други опасности кои би се појавиле (се случиле) на подрачјето на општината, како и од потребата и начинот на учество за засолнување и згржување на загрошено население или материјални добра во случај на елементарни непогоди и други несреќи се до пристигнувањето на формациските единици наменети за заштита и спасување.

Бидејќи знаеме дека просторните сили за ЗиС, како и единиците во ЈП, ТД и другите институции кои треба да формираат вакви состави не се опремени со МТС и опрема, посебно внимание при обуката на населението треба да се посвети за изработка на прирачни средства за лична и колективна заштита и начинот на нивната употреба. За таа цел неопходно е надлежните институции на свое рамниште да изготват планови и програми за обука, со кои во циклус од пет години би биле опфатени сите припадници на штабовите и единиците формирани од локалната самоуправа, ЈП, ТД, ЈУ и други служби и институции, а во рамките на можностите и поголемиот број на граѓаните на општината.

Свој придонес во обучувањето и оспособувањето на граѓаните во општината треба да даде Општинската организација на Црвениот крст во која професионално се вработени две лица. Оваа институција покрај тоа што организира курсеви за оспособување на граѓаните, дава прва медицинска помош, организира акции за прифаќање и собирање на помош (облека, прехранбени продукти, финансиски средства и др.) од државните органи ЈП, ТД, АД, граѓани и други донатори ја распоредува на загрошените граѓани од општината и пошироко. Исто така организира прифаќање и сместување на загрошено население, крводарителски акции и други хуманитерни акции во соработка со надлежните институции.

Заклучок

Заштитата и спасувањето представува најширока форма и мошне значајна активност на организирање, подготовки и учество на граѓаните, органите на државната управа, ТД, ЈП, установи и служби и единиците на локалната самоуправа во превземањето на превентивни и оперативни мерки како и отстранување на евентуални последици предизвикани од природни непогоди и други несреќи.

Бидејќи последиците можат да бидат мошне тешки (човечки загуби, материјално – технички, финансиски загуби и др.) неопходно е во наредниот период на заштита и спасување на населението и материјалните добра, како и на растителниот и животинскиот свет надлежните органи да му посветат поголемо внимание – пред се преку планска обука на силите за ЗиС и целокупното население во рамките на материјално финансиските можности како и опремување со МТС и други средства на штабовите, единиците па и граѓаните со цел да се спречи загрозувањето, односно намалат евентуалните последици преку брзо и ефикасно отстранување на истите.

Организираноста на системот на заштита и спасување во општината цениме дека е добра, согласно постојните човечки и материјални ресурси и ја сочинуваат три сегменти: самозаштитата, мерки за заштита и спасување и сили за заштита и спасување.

Самозаштитата е основен вид на лична заштита на луѓето со превземање на брзи и ефикасни мерки пред и за време на појава на елементарни непогоди и други несреќи.

Со просторните сили за ЗиС во изминатиот период не е реализирана обука па затоа е неопходно во што побрз временски рок да се реализира обука за истите да се оспособат и опремаат за извршување на нивните наменски задачи. Исто така по завршената обука неопходно е подготвеноста на единиците да се проверува преку организирање и изведување на вежбовни активности на кои припадниците на силите за ЗиС практично ќе се извежбуваат за извршување на одредени задачи и активности.

Заштитата и спасувањето на населението и материјалните добра подразбира активно вклучување и учество на органите на државната управа, ТД, ЈП, установи и служби. Посебно тука би ги издвоиле комуналните, градежните, транспортните, електродистрибутивните како и здравствените служби. Овие институции имаат обврска да ги превземат сите потребни мерки за заштита и спасување на своите работници и корисниците на услуги кои во тој момент ќе се најдат кај нив. За таа цел одредени ТД, ЈП, установи и служби треба да формираат унирвезални односно специјализирани единици за ЗиС. Досега во Законот за ЗиС, уредбите, одлуките и другите прописи од сферата на ЗиС не се дадени критериуми по кои треба и ако треба што да се формира во одредени ТД, ЈП, установи и служби.

Новата организациско формациска поставеност на штабовите и единиците за ЗиС овозможува раководењето и командувањето со истите успешни да се спроведува како во мирновремени така и во вонредни околности. Сепак наше видување е дека персоналната и материјалната систематизација на Регионалниот штаб за ЗиС Демир Хисар не кореспондира со реалната состојба и цениме дека бројот на членовите на штабот треба да биде помал.

Според досегашните согледувања, евидентирани настани предизвикани од елементарни непогоди како и вршените проценки населението и територијата на општина Демир Хисар можат да бидат загрозувани од пожари (најповеќе), поплави и разурнување на објекти.

Објективни услови да се спречат или ублажат последиците се следни:

♦ Од пожари:

- информирање на населението за заштита од пожари и мерките на предпазливост кои треба да ги почитуваат;
- изработка на оперативни планови за заштита од пожари;
- набавка на потребни средства за заштита од пожари;

- формирање на мобилни екипи и постојано следење на состојбата и брза интервенција при евентуална појава на пожари.

◆ Од поплави

- чистење и одржување на речните корита каналите и водотеците;
- регулирање на водотекот на поголемите реки;
- изградба на насипи и поставување на потребни количини на материјал на места каде се очекува излевање или поткопување на Црна Река на регионалниот пат Демир Хисар – Кичево и
- Отстанување на разни пречки како што се дрва, гранки и друг материјал кој го попречува протокот на водата.

◆ Од земјотреси

- изградба на асеймички објекти со определена височина и густина како и нивна оддалеченост преку изградба на зелени површини;
- правилно користење на просторијата – објектот за време на земјотресот;
- обука на единиците и населението како да постапуваат во вакви ситуации и при пребарување на разурнатите објекти.

Силите за заштита и спасување да можат ефикасно да дејствуваат и успешно да ги извршуваат наменските задачи неопходно е да се опремаат со МТС и опрема согласно постојната систематизација и да се реализира повеќедневна обука. Само тогаш ќе можеме да зборуваме за подготвеност на Штабот и единиците да се ангажираат и успешно да ги извршуваат задачите за ублажување на евентуалните последици или санирање на состојбите од некоја природна непогода или други несреќи кои можат да се случат на територијата на општина Демир Хисар.

Постојните институции, локалната самоуправа, ЈП, ТД, ЈУ силите за ЗиС се подготвени и организирани да се справуваат со предизвиците настанати од елементарни непогоди или други несреќи. Евентуално помош би се барало во случај кога кога на пример пожарите или поплавите би биле од поголеми размери или кога би настанале поголеми разурнувања на објектите и инфраструктурата.

На крајот, неопходна е обука со припадниците на силите на ЗиС што поскоро и набавка на опрема и МТС за да можат наменските задачи на време и успешно да се реализираат.

Изработил
м-р Игор Дамјаноски

Бр. 17-196/16 2018
Демир Хисар

Градоначалник на општина Демир Хисар
Марјанче Стојановски